

**A PULYKA-, KACSA-, LÚD-, JUH- ÉS
NYÚLÁGAZAT NEMZETKÖZI PIACI HELYZETE**

**Budapest
2006**

Kiadja:
az Agrárgazdasági Kutató Intézet

Főigazgató:
Udovecz Gábor

Szerkesztőbizottság:
Bognár Imre, Dorgai László, Kamarásné Hegedűs Nóra (titkár), Kapronczai István,
Kertész Róbert, Keszthelyi Szilárd, Kovács Gábor, Popp József,
Udovecz Gábor

Készült:
az Agrárpolitikai Igazgatóság
Agrárpolitikai Kutatások Osztályán

Szerzők:
Nyárs Levente
Papp Gergely
Vőneki Éva

Közreműködött:
Gyánti Istvánné

Opponensek:
Kartali János
Szerdahelyi Péter

HU ISSN 1418 2130
ISBN 963 491 485 3

Tartalomjegyzék

Bevezetés	5
1. Pulykaágazat	7
1.1. A pulykaágazat külpiaci helyzete	7
1.2. A pulykaágazat belpiaci helyzete	14
1.3. A pulykaágazat kilátásai	18
2. Víziszárnyasok	21
2.1. A kacsaaágazat külpiaci helyzete	21
2.2. A kacsaaágazat belpiaci helyzete	26
2.3. A lúdágazat külpiaci helyzete	29
2.4. A lúdágazat belpiaci helyzete	31
2.5. A hízottmáj-ágazat külpiaci helyzete	35
2.6. A hízottmáj-ágazat belpiaci helyzete	37
2.7. A kacs- és lúdágazat kilátásai	38
3. Juhágazat	41
3.1. A juhágazat külpiaci helyzete	41
3.2. A juhágazat belpiaci helyzete	44
3.3. A juhágazat kilátásai	48
4. Nyúlágazat	51
4.1. A nyúlágazat külpiaci helyzete	51
4.2. A nyúlágazat belpiaci helyzete	53
4.3. A nyúlágazat kilátásai	58
Összefoglalás	61
Irodalomjegyzék	65
Mellékletek	67

Bevezetés

Az Agrárgazdasági Kutató Intézet (AKI) az elmúlt években több tanulmányban és elemzésben foglalkozott a fő állati termékek (sertéshús, csirkehús, marhahús, tehéntej) piaci helyzetével és kilátásaival [Popp és Potori ed., 2005, Nyárs *et al.*, 2004]. Az összes mezőgazdasági termelésből kisebb arányban részesülő állattenyésztési ágazatokról azonban nem készült az utóbbi években részletes, mélyreható elemzés. Ugyanakkor ezen ágazatok némelyike esetében Magyarország fontos szerepet tölt be a nemzetközi kereskedelemben, sőt bizonyos termékeknél a világpiacon meghatározó szereplője.

E „kisebb” állattenyésztési ágazatok közül a következőket vizsgáltuk:

- Pulykahús-termelés;
- Liba- és kacsahús-termelés, valamint hizottmáj-termelés;
- Juhhústermelés;
- Nyúlhústermelés.

Ezen ágazatok kibocsátásuk nagy részét exportpiacokon értékesítik (jellemzően az Európai Unió tagországaiban), így a versenyben maradás alapvető feltétele a külpiacon folyó folyamatok ismerete. Mivel ezeknél a termékeknél a világkereskedelem viszonylag kis mennyiségekre, illetve kevés piaci szereplőre korlátozódik, a kereslet és kínálat kisebb változásai is jelentős hatással vannak az árak és mennyiségek alakulására. Piaci instabilitás adódhat a fontosabb exportőrök kínálatának ingadozásából, vagy a nagy importőr országok keresletének erősen konjunktúrafüggő változásaiból, de az árfolyamok alakulása is nagymértékben befolyásolja a piaci folyamatokat. Tehát **viszonylag szűk és kevésbé kiszámítható piacokról** van szó; a piaci folyamatok ismerete és előrejelzése ezért igen fontos, de egyúttal nehéz feladat is. Ráadásul e termékek esetében a nemzetközi kutató intézetek [FAPRI, OECD, ZMP stb.] nem készítenek prognózisokat. Munkánk célja ezért, hogy megvizsgáljuk ezen állattenyésztési ágazatok **kül- és belpiaci helyzetét**, és körvonalazzuk **kilátásaikat és esélyeiket**. A prognózisok hiánya, illetve a piacok fent említett kiszámíthatatlansága miatt előrejelzéseink nem tekinthetők hosszú távúnak, csupán azokat a fejlődési irányokat mutatják meg, amelyek jelenlegi ismereteink alapján a jövőben várhatók.

Ezen ágazatok termelési és piaci helyzetét alapvetően meghatározza a **hazai piac fejletlensége és kis mérete**. Meghatározó szereplők vagyunk például a nyúlhús világpiacon, a hazai nyúlhús-fogyasztás ugyanakkor gyakorlatilag nem mérhető. Célpiacunkon jelentős a szerepünk a juhhús esetében is, a magyarországi fogyasztási szint azonban a tizedét sem éri el a nagy juhhústermelő országokénak. Amennyiben az elkövetkező években élénkül a hazai piac és nő a **belső fogyasztás**, ezen ágazatok – jelenleg rendkívül gyorsan változó – pozíciója is javulhat.

A tanulmány elkészítéséhez – az ismert és nyilvános információforrásokon (KSH, az Európai Bizottság megbízásából készült tanulmányok, az EU tagországok mezőgazdasági statisztikai hivatalai és intézetei stb.) túl – felhasználtuk az ágazatok **terméktanácsainak** adatait, elemzéseit és előrejelzéseit. A konzultációk során nyújtott segítségért köszönettel tartozunk a Baromfi Terméktanács (Magyar Pulykaszövetség, Magyar Kacsaszövetség, Magyar Lúdszövetség), a Juh Terméktanács, a Magyar Juhtenyésztők és Juhtenyésztő Szervezetek Szövetség, valamint a Nyúl Terméktanács szakértőinek.

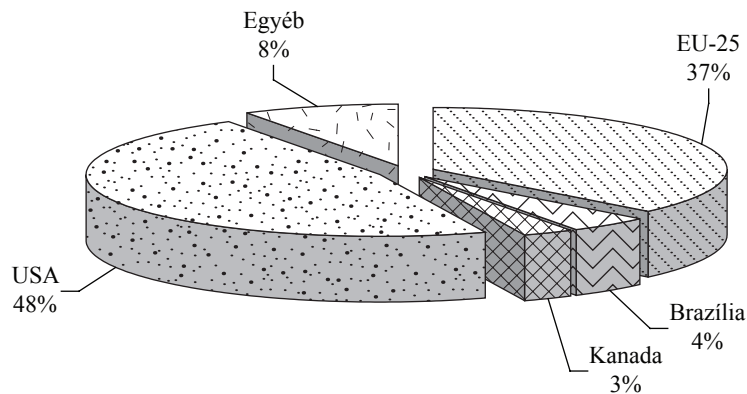
1. Pulykaágazat

1.1. A pulykaágazat külpiaci helyzete

A baromfifélék közül a **pulykahús-termelés** mutatta a leggyorsabb növekedést (évi 10-15%) az elmúlt évtizedekben, **2004-ben az összes baromfihús-termelés 7%-át** adta (1. melléklet). A piaci árak csökkenése és a magas takarmányköltségek hatására a pulykahús-termelés bővülése 2003-ban megtorpant: míg a kibocsátás 2002-ben még meghaladta az 5,4 millió tonnát, 2003-ra 5,2 millió tonnára csökkent. A termelés **2004-ben és 2005-ben 5,1 millió tonna** körül stagnált. A pulykahús előállítását elsősorban az USA-ban és Európában jellemző, e két régió adja a teljes kibocsátás 85%-át (1. ábra).

1. ábra

A világ pulykahús-termelésének megoszlása (2005)

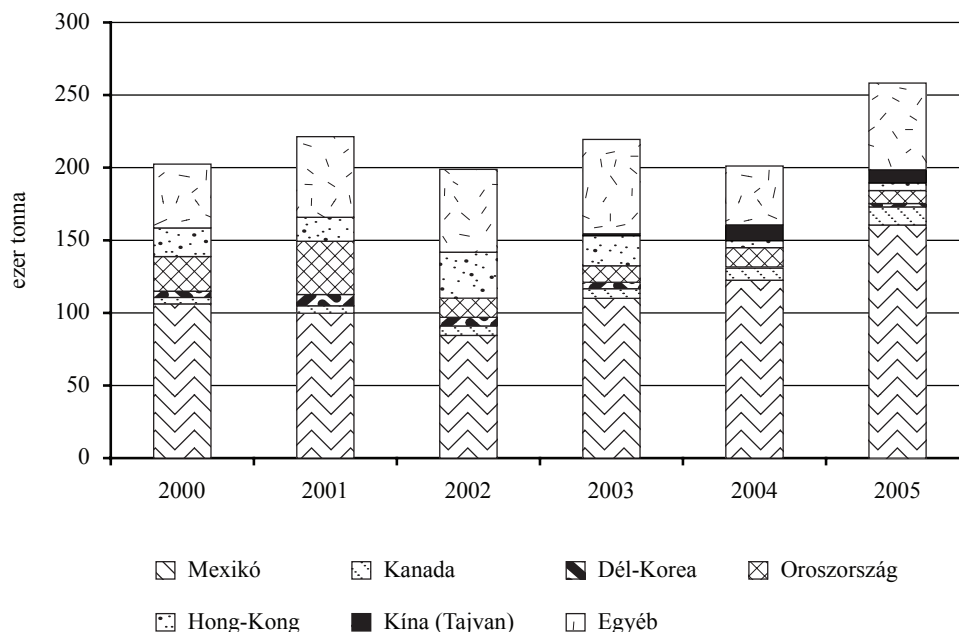
Összes termelés: 5,1 millió tonna

Forrás: FAO, 2006

A **világ pulykahús-exportja** a FAO adatai szerint a 2000-2004 közötti években **881-944 ezer tonna** között alakult, 2004-ben a nemzetközi kereskedelembe összesen 916 ezer tonna pulykahús került. A világ egyik legnagyobb exportőre, **Franciaország** kivitele 2004-ben 229 ezer tonnát tett ki, ezzel a franciák a világ pulykahús-exportjából 25%-kal részesedtek. A legnagyobb termelő, az **USA** kivitele 201-258 ezer tonna volt a 2000-2004 közötti időszakban. A világkereskedelemben harmadik helyen álló **Brazília** 2004. évi pulykahús-exportja elérte a 134 ezer tonnát.

Az **USA pulykahús-termelése** 2000-2005 között évi **2,4-2,5 millió tonna** körül alakult, ami baromfihús-termelésének 15%-a. Az USDA adatai szerint 2004-ben 201 ezer tonna pulykahús kivitelére került sor, ami 9%-kal kevesebb a 2003. évi mennyiségnél. Az USA külpiaci értékesítése 2004-ben elsősorban az ázsiai piacokon csökkent; a Hong-Kongba, Japánba és Dél-Koreába exportált mennyiség egy év alatt 30%-kal esett vissza. A csökkenést részben kompenzálta a Kanadába, Mexikóba, Oroszországba és a FÁK országokba irányuló kivitel növekedése (2. ábra). A 2005. évi export 29%-kal múlta felül a 2004. évit, ami elsősorban a Mexikóba és Kanadába irányuló kivitel növekedésének köszönhető.

Az USA pulykahús-exportjának megoszlása (2000-2005)

Forrás: USDA ERS, 2006

A **brazil pulykahús-termelés** 2005-ben az ország baromfi-hús termeléséből 2%-kal részesedett, ennek **90%-át a SADIA vállalatcsoport** állította elő. A FAO adatai szerint a brazil kibocsátás a 2000. évi 137 ezer tonnáról **2005-re 220 ezer tonnára nőtt**. Az ágazat fejlődéséhez nagyban hozzájárul a francia tőke (Doux Frangosul), aminek köszönhetően Brazília a harmadik legnagyobb pulykahús-termelő lett, és 2004-ben az előállított pulykahús több mint felét (128 ezer tonna) exportálta. Kivételének **célpiaca az Európai Unió** volt, azon belül is elsősorban **Németország**, ahová az export 70%-a irányult. Többek között a brazil reál euróval szembeni gyengülésével magyarázható, hogy Brazília 2002-2004 között folyamatosan növelni tudta az EU-ba irányuló pulykahús-exportját.

Az **EU** – a világ termelésének közel 40%-ával – a második legnagyobb pulykahús-előállító. Az EU-25 évente mintegy **2 millió tonna pulykahúst** termel, amely mennyiség közel 100 ezer tonnával haladja meg a belső szükségletet, **önellátottsága 105%-os**. Az EU-25 legnagyobb termelői Franciaország, Németország, Olaszország, az Egyesült Királyság, Lengyelország és Magyarország. Közülük azonban csak **Franciaország, az Egyesült Királyság és Magyarország nettó exportőrök** (1. táblázat). Az EU-15 pulykahús-termelésének 90%-át Franciaország, Németország, Olaszország és az Egyesült Királyság adta 2000-2005 között. Franciaország az EU-15 termeléséből több mint 50%-kal részesedett. Az **EU-15 pulykahús-termelése** 2003-ban 9%-kal esett vissza 2002-höz képest, mivel a nagy pulykahús-termelő tagállamok kibocsátása csökkent: Franciaországban a túlermelés miatt termelést korlátozókat vezettek be, az Egyesült Királyságban a pulykahús veszített népszerűségéből, míg Németországban az olcsó thaiföldi import hatott kedvezőtlenül a termelésre. A régi tagállamok kibocsátása 2004-ben változatlan szinten maradt, majd **2005-ben 5%-kal csökkent**, amit Franciaország termelésének 10% körüli visszaesése okozott.

1. táblázat

A pulykahús-termelés alakulása az EU régi és új tagállamaiban (2000-2005)

Me.: ezer tonna

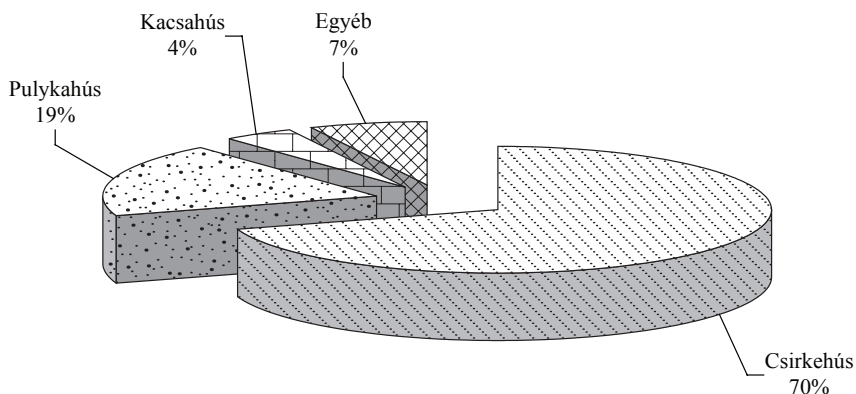
Megnevezés	2000	2001	2002	2003	2004	2005*
Németország	292	326	352	354	360	365
Franciaország	748	748	697	631	624	561
Olaszország	266	369	350	296	298	285
Egyesült Királyság	255	254	239	222	227	213
EU-15	1 758	1 898	1 833	1 608	1 619	1 535
Lengyelország	150	190	210	216	230	249
Magyarország	78	95	99	94	108	91
Csehország	-	-	-	18	19	19
EU-10	-	-	-	342	391	390
EU-25	-	-	-	1 950	2 010	1 925

* Becslés.

Forrás: OFIVAL, Eurostat, AVEC, valamint Baromfi Terméktanács

Az **EU-25 baromfi-hús-termelésének 19%-át a pulykahús-előállítás** tette ki 2005-ben (3. ábra). Az EU-n belül az összes baromfi-hús-termelésből a pulykahús a legnagyobb arányt Szlovákiában (57%), Németországban (37%), Olaszországban (33%), Franciaországban (32%) és Magyarországon (26%) képviseli.

3. ábra

Az EU-25 baromfi-hús-termelésének megoszlása (2005)

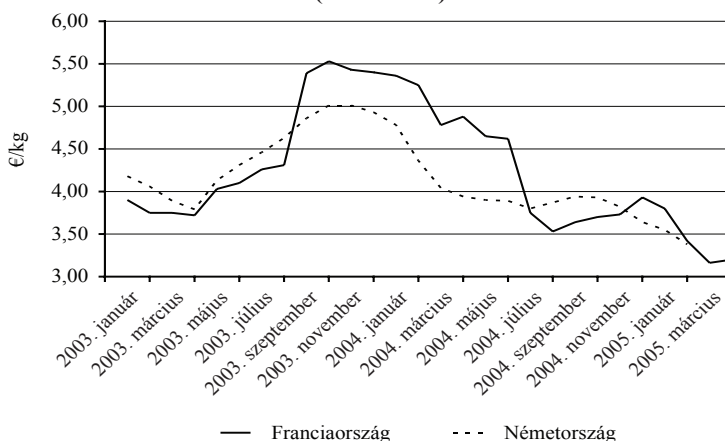
Forrás: OFIVAL, 2006

Az **Egyesült Királyság termelése 2000-2005 között csökkenő tendenciát** mutatott. A kiskereskedelmi láncok növekvő erőfölénye a feldolgozó értékesítési árak nyomottságában mutatkozott meg, és a feldolgozók sokszor kénytelenek voltak olcsóbb brazil árut vásárolni. A 2004. évi kiváló takarmánytermés javíthatta volna az Egyesült Királyság pulykaágazatának eredményességét, a kereskedelem azonban épp az alacsonyabb takarmányárakra hivatkozva csökkentette az átvételi árakat.

A legjelentősebb pulykahús-termelő tagállamban, **Franciaországban az ágazat kibocsátása 33%-kal csökkent 2000-2005 között**. Az olaszországi madárinfluenza járvány 1999-2000. évi kitörését követő konszolidáció – amikor a magas patogenitású H7N1-es AI (*Avian Influenza*, vagyis madárinfluenza) következtében 14 millió madarat kellett kiirtani –, valamint a BSE újbóli megjelenése 2000-2001 években ösztönzőleg hatott a termelésre, ez azonban túltermeléshez vezetett így 2002 óta csökken a pulykahús-előállítás. A francia pulykatermelőket tömörítő szervezet önkorlátozó intézkedéseket vezetett be, aminek hatására a pulykahús-felvásárlási árak a 2003. év eleji alacsony szintről 38%-kal emelkedtek 2003 végére. A 2004-ben ismét növekvő közösségi termelés miatt a francia árak számottevő mértékben visszaestek. Németországban az árak alakulása hasonló tendenciát mutatott 2004-ben. A madárinfluenza járvány következtében a **francia és német felvásárlási árak 2005-ben** – a termelés közel azonos volumene mellett – tovább **csökkentek** (4. ábra).

4. ábra

A pulykahús-felvásárlási árak alakulása Franciaországban és Németországban* (2003-2005)

* Vágott súly.

Forrás: ZMP, 2005

A pulykahús-termelés Franciaországban esett vissza a legnagyobb mértékben 2005-ben, de a franciák még így is megőrizték vezető piaci pozíciójukat az EU-ban. Németország termelése alig 1%-kal bővült 2005-ben az előző évhez képest. Ezzel szemben a lengyel pulykahús-termelés több mint 8%-kal emelkedett egy év alatt.

A régi tagországok termelésének csökkenését ellensúlyozza az **új tagországok termelésének bővülése**. Az EU-10 legnagyobb pulykahús-termelője Lengyelország, amelynek meghatározó pulykahús-előállító vállalatcsoportjai: az Animex/Smithfield és az Indykpol S.A. Az EU-10 második legnagyobb termelője **Magyarország**, ahol a termelést alapvetően a külpiaci lehetőségek határozzák meg; a magyar pulykaágazat exportjának döntő része az EU piacára kerül. **Szlovákia** a harmadik a termelők sorában, ahol az önellátottság 100% körüli.

A **pulykahús-fogyasztás** a közösségi tagállamokban **1,65 millió tonna** körül alakult 2004-ben, ami **egy főre** vetítve átlagosan **4,5 kilogrammot** jelent (Franciaországban 6,2 kg/fő/év, Németországban 6,5 kg/fő/év). A fogyasztás csökkent Hollandiában (a 2003-as 2,2 kg/fő/év-ről 2004-re 1,9 kg/fő/év-re), míg Franciaországban és Németországban változatlan szinten maradt.

Az EU-15 harmadik országokba irányuló **pulykahús-exportja** 2000-2003 között **211-293 ezer tonna** között alakult, ami az összes baromfi-hús-kivitel 19-23%-a. Az EU-25 harmadik országokba irányuló **pulykahús-exportja 2004-ben 37%-kal csökkent** 2003-hoz képest. Az export döntő részét a szeletelt, fagyasztott termékek tették ki. Az EU-25 pulykahús-kivitele **2005-ben mindössze 4%-kal bővült** az előző évhez képest (2. táblázat).

2. táblázat

Az EU harmadik országokba irányuló baromfi-hús-exportjának megoszlása (2000-2005)

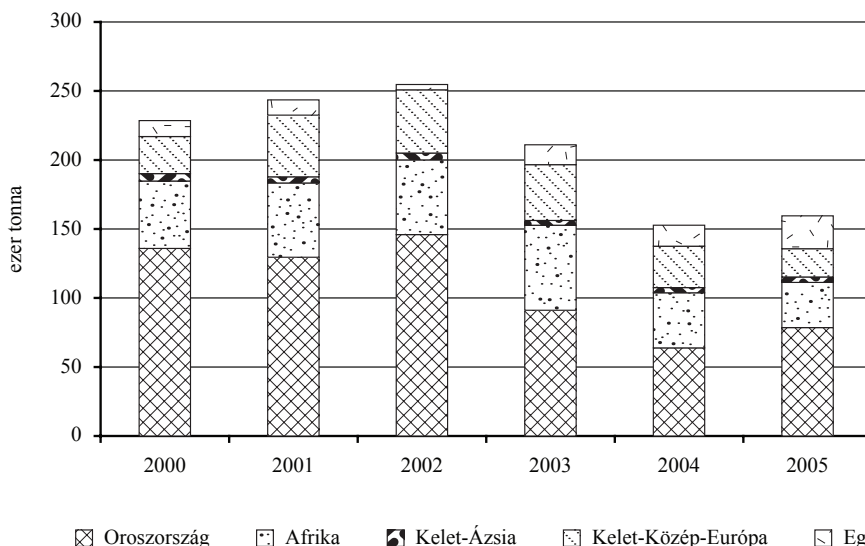
Megnevezés	EU-15				EU-25		
	2000	2001	2002	2003	2003	2004	2005
Csirke	862	812	962	849	846	868	766
Pulyka	229	277	293	211	210	153	159
Kacsa	16	16	16	16	20	7	8
Összesen	1 107	1 105	1 271	1 076	1 076	985	933

Forrás: OFIVAL, 2006

A vizsgált időszakon belül az EU-15 pulykahús-exportja **2002-ben 293 ezer tonnával** érte el a maximumot, amely növekedés kiemelkedőnek tekinthető, mivel 1998 óta a második alkalommal fordult elő, hogy a pulykahús-kivitelt **export-visszatérítések nélkül** növelték a kereskedők. A kivitel döntő része **Oroszországba** irányult, ahová az EU-15 2000-2003 között 91-145 ezer tonna pulykahúst exportált. Az orosz piacra szállított közösségi (EU-15) pulykahús-termékek részesedése ugyanakkor 2000-2003 között 59%-ról 43%-ra csökkent.

5. ábra

Az EU pulykahús-exportjának megoszlása felvevőpiacok szerint* (2000-2005)

* 2004-ig EU-15, 2004-től EU-25; a 2004-es és 2005-ös adatok már nem tartalmazzák az EU-10-be exportált pulykahúst.

Forrás: Eurostat, 2006

Az EU-25 2004. évi exportlehetőségeit befolyásolta az Ázsiában kitört **AI járvány** (magas patogenitású H5N1), a Perzsa-öböl térségében uralkodó politikai és gazdasági bizonytalanság, valamint az **orosz importkvóta-rendszer** bevezetése. A 2004. és 2005. évi csökkenésben szerepet játszott az EU tíz új tagállammal való bővítése is, mivel a régi és új tagállamok közötti kereskedelem már az EU-n belüli kereskedelemben jelent meg (5. ábra).

Az EU legnagyobb pulykahús-exportőre, **Franciaország** az EU-15 pulykahús-kiviteléből 48-52%-kal részesedett 2000-2005 között. Franciaország összes **pulykahús-exportja 157-354 ezer tonnát** tett ki ugyanezen időszakban, amely mennyiség **55-66%-át** – csökkenős részesedés mellett – a **tagállamok piacaira** szállította (3. táblázat). A francia pulykahús közösségi visszaszorulásának számos oka van: a **németországi baromfiiparban fejlesztések** indultak meg az importfüggőség csökkentésére, ami visszavetette a francia baromfi németországi keresletét, ezzel párhuzamosan élesedett a verseny az EU piacán az **olcsó brazil baromfihús-import** miatt, ami komoly versenytársa a hagyományos európai szállítóknak (Franciaország, Olaszország).

3. táblázat

A francia pulykahús-export alakulása (2000-2004)

Megnevezés	2000	2001	2002	2003	2004	2005*
EU	237	192	176	166	173	94
Harmadik országok	117	133	145	111	82	63
Összesen	354	325	320	277	255	157

* 2005. I-VIII.

Forrás: OFIVAL, 2005

A francia pulykahús-kivitel kedvezőtlenül érintette, hogy **Oroszország** 2003-ban bevezette **importkvóta-rendszerét**. Az Oroszországba irányuló francia export csökkenése 2004-ben is folytatódott, ekkor a visszaesés mértéke 20%-os volt. Tovább nehezítette a francia pulykahús-exportot az **orosz állategészségügyi ellenőrzések** szigorodása is az EU-ból érkező hússzállítmányokkal szemben (4. táblázat).

4. táblázat

A harmadik országokba irányuló francia pulykahús-export alakulása (2000-2004)

Me.: ezer tonna

Megnevezés	2000	2001	2002	2003	2004	2005*
Svájc	3,7	4,2	4,4	4,3	3,6	1,5
Lengyelország	0,8	1,8	1,7	1,1	-	-
Oroszország	50,9	66,7	87,5	47,4	37,4	25,5
Afrika	33,5	30,6	27,6	31,7	19,9	10,1
Kuba	13,2	6,8	1,6	7,7	10,0	0,5
Egyéb	14,9	22,9	22,2	18,8	21,1	9,4
Összesen**	117	133	145	111	92	47

* 2005. I-VIII.

** 2003-ig az EU-10 új tagállamával.

Forrás: OFIVAL, 2005

Az **EU-15 pulykahús-importja** 2000-ben mindössze 99 ezer tonna volt, 2003-ra azonban elérte a **161 ezer tonnát**, ami 62%-os növekedés. Az EU behozatala nemcsak **Brazíliából**, hanem a **kelet-közép-európai országokból** is nőtt. Mivel az EU-15 termelése szintén visszaesett, a régi tagok önellátottsága csökkent (5. táblázat).

5. táblázat

**Az EU harmadik országokból érkező pulykahús-importjának alakulása
(2000-2005)**

Me.: ezer tonna

Megnevezés	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Brazília	35,1	60,9	70,5	86,0	68,7	84,1
KKE-országok	36,8	42,9	38,0	53,4	0,9	0,8
Izrael	8,4	8,6	4,8	5,3	3,7	4,8
USA	0,2	0,2	0,1	0,2	0,2	0,2
Egyéb	18,6	10,3	11,9	16,1	8,6	8,1
Összesen	99,1	122,8	125,4	161,0	82,1	98,0

Forrás: OFIVAL, 2006

Thaiföld és Brazília 2002-ig nagy mennyiségben szállított sózott baromfihús-termékeket alacsony vámszint mellett a közösségi piacra. Az EU úgy vélte, hogy Brazília és Thaiföld dömpingszerűen árasztja el a közösségi piacot e termékekkel, ezért 2002 júliusától a sózott baromfihúsok vámszintjeit a fagyasztott baromfihúsok vámszintjére emelte. Miután Thaiföld és Brazília **panaszt emelt a WTO-nál**, azzal az indokkal, hogy a megemelt vámszint gyengíti a két ország export-teljesítményét, a WTO 2005 nyarán úgy határozott, hogy az EU intézkedései ellentétesek a világkereskedelmi szervezet alapelveivel. Ezt követően az EU-nak újra engedélyeznie kellett a **sózott baromfitermékek behozatalát alacsonyabb vámszinten**, aminek hatására 2005-ben ismét megemelkedett az EU Brazíliából és Thaiföldről származó importja.

1.2. A pulykaágazat belpiaci helyzete

A hazai vágópulyka-termelés és -tenyésztés kizárólag **import hibridekre** épül. A termelés 70%-ában az angol BUT-BIG 6 hibridet, a fennmaradó hányadban a kanadai Hybrid 3200-at, a BUT 8 hibridet és a HYBRID EURO FP-t használják az integrátorok. Pulykatenyésztésünk alapvetően **két nagy pulykatartó szervezet, a NAGISZ Rt. és a Gallicoop Rt.** irányításával folyik [Kozák, 1999]. Magyarországon a vágópulyka mintegy 40%-át a Gallicoop Rt. termeli. A vállalkozás tevékenysége kiterjed a törzsállományokhoz szükséges szülőpárok felnevelésére és tartására, a törzs- és hízóállományokhoz szükséges tojások keltetésére, illetve a napospipék forgalmazására. A hazai pulykahús-előállításához szükséges napospipe-mennyiség közel 75%-át a NAGISZ Rt. állítja elő, illetve forgalmazza, részben saját szülőpárállományainak termeléséből, részben importból származó tojások keltetéséből.

A Baromfi TermékTanács (BTT) adatai szerint a hazai **pulykahús-termelés** a 2000-2004-es időszakban **78-108 ezer tonna** között alakult. A kibocsátás növekedése csaknem töretlen volt, pulykahús-termelésünk **2000-2004 között** összesen **38%-kal emelkedett**

(6. táblázat). A hazai pulykaágazat sikerében szerepet játszott az európai húspiacon keletkezett úr, amit állategészségügyi problémák (BSE-kór, száj- és körömfájás járvány) váltottak ki, illetve hozzájárultak a táplálkozási szokások változásai is. Ugyanakkor a kibocsátás ütemének növekedése 2002-ben megtört a korábbi évekhez képest, mivel az exportpiacokon tömegesen jelent meg az olcsó brazil és thaiföldi áru. A pulykahús-termelés 2003-ban 4%-kal csökkent, ami alapvetően a gyenge gabonatermés miatti 15-20%-os tápáremelkedéssel magyarázható, de a megemelkedett energia-, alom- és munkabér-költségek is csökkentették az ágazat jövedelmezőségét. A 2004. évi értékesítési nehézségek miatt a BTT a pulykaágazatban önkorlátozást vezetett be, így a termelés 2005-ben 15%-kal visszaesett.

6. táblázat

A pulykahús-termelés alakulása Magyarországon (2000-2005)*

Év	Pulykahús-termelés, tonna*	Bruttó termelési érték, millió forint (folyó áron)	Aránya a mezőgazdasági ágazatok bruttó termelési értékéből, %	Aránya az állattenyésztési ágazatok bruttó termelési értékéből, %
2000	78 301	33 114	2,8	6,0
2001	95 340	42 740	3,1	6,5
2002	99 100	52 090	3,8	7,8
2003	94 339	37 845	2,9	6,4
2004	108 231	46 912	2,8	8,6
2005	91 263	-	-	-

*Vágott súly.

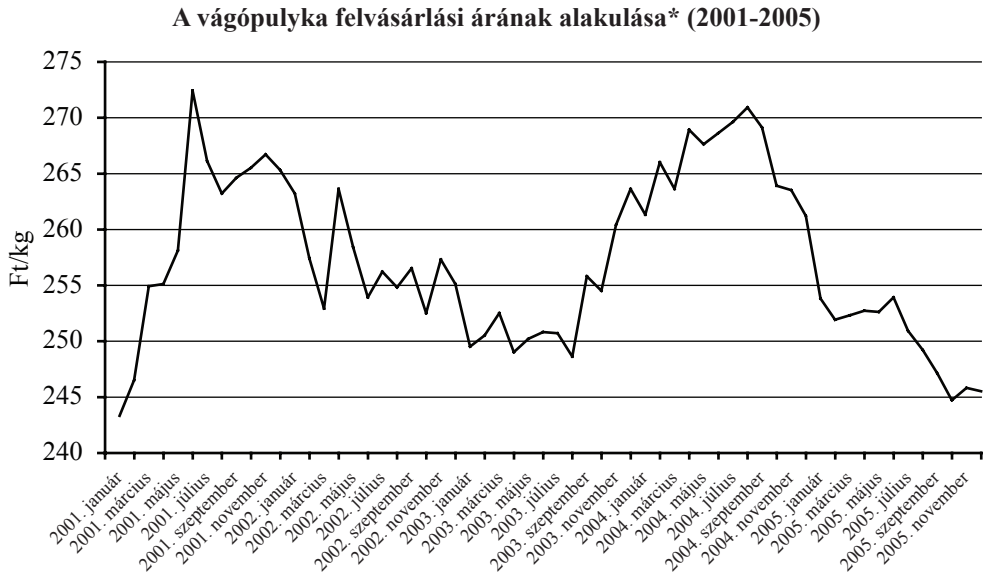
Forrás: Baromfi Terméktanács, valamint KSH

A **2004. év** piaci szempontból az elmúlt időszak legrosszabb éve volt. A termelés közel 15%-os emelkedése (a vágópulyka-termelés élő-testtömegben 140 ezer tonnát tett ki, szemben a BTT szerint ideálisnak tekinthető 115-120 ezer tonnával) ellenére **mind a feldolgozók, mind a termelők jelentős veszteséggel** zárták az évet. Az előző évek kedvező tendenciái miatt 2004 elején jelentősen nőtt a telepített napospulykák száma, ami túltermelést eredményezett, és csak az év végén csökkent a telepítési kedv. A termelőket a magas tápárak, az emelkedő energia árak, illetve az állatjóléti támogatások 2004 októberi megszűnése is negatívan érintették. A hulladékmegsemmisítés költségének áthárítása az üzemekre növelte a termelési költségeket. 2004 második felében nagy számú szülőpár kivágására került sor, amit nehezen lehetett pótolni. **2005 első félévében tovább folytatódott a negatív tendencia** és 2004 azonos időszakához képest mind a napospulyka-telepítés, mind a vágások száma csökkent. A keltetőtojás teljes szükségletét sem hazai, sem import alapanyagból nem sikerült beszerezni, ezért csökkent az állomány. A takarmányárak 2005. évi csökkenése nem kompenzálta a 9-10%-kal visszaeső felvásárlási árakat. A nagy termelői integrátorok közül a Hungerit és a Merian Orosháza felhagyott a pulykaneveléssel. Igaz, néhány kisebb feldolgozó elkezdte a pulykanevelést (Pulykaker, Keresztesmizse), ezek azonban nem képesek pótolni a kialakult hiányt. **2005 második felében** az árak emelkedésnek indultak, **javult a pulykaágazat pozíciója**. Ezt a stabilnak tűnő állapotot törte meg a **madárinfluenzával** kapcsolatos téves információk közvetítése¹. A BTT adatai szerint 2005-ben a belföldi fogyasztás 10-20%-kal esett vissza, és az export is drasztikusan csökkent.

¹ A hazai nyomtatott és elektronikus sajtó a madárinfluenzával kapcsolatos 2005 októberi közlései következtében a hazai baromfihús fogyasztás pár hét leforgása alatt 10-20%-kal esett vissza.

A vágópulyka termelői átlagárának alakulását a **2001-2003 közötti időszakban csökkenés** jellemezte. A kereslet 2003-ban kismértékben visszaesett, a felvásárolt mennyiség azonban nem változott lényegesen, havonta átlagosan 8-10 ezer tonna vágópulykát vettek át a vágóhidak. 2004-ben az állomány növekedésének hatására bővült a pulykahús-termelés. A termelői ár **2004 januárja és szeptembere között növekedést** mutatott, és kismértékben meghaladta a 2003. évit. A legmagasabb árszint 2004 szeptemberében alakult ki. A keletkező felesleg miatt **2005-ben a vágópulyka-ár ismét csökkent**, és az év közepén a 2003. évi mélypont alá került (6. ábra).

6. ábra

* Élősúly
 Forrás: KSH, 2006

Magyarországon a baromfi-hús-fogyasztás gyors ütemben nő, és 2000 óta a **baromfi-hús a legkedveltebb húsféleség**. Az ezredfordulón a hazánkban elfogyasztott baromfi-hús mennyisége már meghaladta a sertéshúsét, 2002-ben pedig 7 kilogrammal volt nagyobb. Az **egy főre jutó hazai fogyasztás 35,1 kg**, 50%-kal múlja felül az EU-15 átlagos fogyasztását (23,3 kg/fő).

A vásárolt baromfi-hús fogyasztása a Baromfi Terméktanács (BTT) adatai szerint jóval alacsonyabb, mint a KSH által kimutatott érték, ami a saját termelésű fogyasztást és az illegális gazdaságból származó vásárlásokat is magában foglalja. Magyarországon 2003-ban fejenként 20 kg baromfi-húst vásároltak, amely mennyiségnek **67%-a**, vagyis 13 kg **brojlerhús**, míg **a többi pulyka és vízi szárnyas** volt. Az utóbbi öt évben a csirke- és pulykahús-vásárlás aránya csak minimálisan módosult, a **fogyasztás szerkezete alig változott**. A csirkehús kétharmados aránya annak ellenére stabil, hogy az egyéb baromfi-húsból is nagy a választék (7. táblázat).

A belföldi baromfiértékesítés megoszlása fajonként (2000-2004)

Me.: %

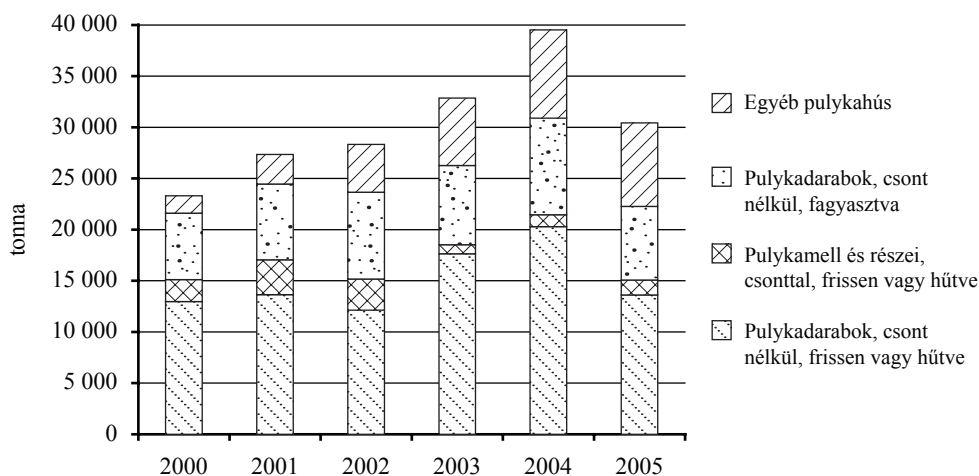
Megnevezés	2000	2001	2002	2003	2004
Pulyka	16	18	19	17	17
Csirke	67	67	66	67	70
Tyúk	2	2	2	2	1
Liba	8	6	5	6	5
Kacsa	7	7	8	8	7
Összesen	100	100	100	100	100

Forrás: Baromfi Terméktanács adatai alapján

Az utóbbi öt évben folytatódott az **export szerkezetének átalakulása**. Ma már a pulyka- és libaágazat hozza a legnagyobb bevételt a baromfifajok közül, míg a csirke vesztett súlyából a többi baromfifaj és a továbbfeldolgozott termékekkel szemben. A magyar **pulykahús-export 2000-2004 között dinamikusán nőtt**, a kivétel 73%-kal, 23 ezer tonnáról közel 40 ezer tonnára emelkedett (7. ábra).

7. ábra

A magyar pulykahús-termékek exportjának alakulása (2000-2005)

Forrás: AKI Statisztikai Osztály, valamint KSH Tájékoztatási adatbázis

A **friss pulykadarabok** (HS 020726) exportjának részesedése a teljes pulykahús-kivitelből 55-66% volt, mennyisége 15-19 ezer tonnát tett ki. A friss pulykadarabok kivitelének **82-84%-a az EU piacára** irányult, elsősorban Németországba, Olaszországba és Ausztriába. A **fagyaszttott pulykadarabok** (HS 020727) exportja 7,8 ezer tonnáról 16 ezer tonnára emelkedett és **71-85%-ban az EU, a CEFTA és a FÁK országok piacaira** került.

A 2004-es kimagasló exportteljesítmény elemzésekor több tényező együttes hatását kell figyelembe venni. A 2004 eleji kedvező piaci helyzet után – amikor a mellfilé feldolgozó

értékesítési ára még 6 €/kg volt, valamint a forint az euróhoz képest gyengült – az év végére jelentősen, 3 €/kg alá esett az ár. A forint/euró árfolyam változásával szemben a termelők és a kereskedők tehetetlenek voltak, a már korábban megkötött szerződéseket teljesíteniük kellett. A piaci helyzetet tovább nehezítette az **exportpiacok telítettsége**, mivel már 2 €/kg áron lehetett az olasz kikötőkben brazil mellfilét vásárolni. A magyar piacot is a túlkínálat jellemezte, aminek következtében a vágópulyka-felvásárlási ár 2004-ben csökkenő tendenciát mutatott, azonban elképzelhető, hogy az exportértékesítés nyereségesebb volt a baromfiipar számára, mintha a hazai piacon adták volna el az árut nyomott áron.

Az AKI Statisztikai Osztályának adatai alapján a magyar **pulykahús-export 2005-ben 30,5 ezer tonnát** tett ki, 30%-kal maradt el a megelőző évtől. Mindez annak ellenére következett be, hogy a növekvő igények miatt az Európai Unióban 2005 második félévében keresleti piac alakult ki. A hazai termékek iránti állandó kereslet az exportárakat továbbra is kismértékben emelte.

1.3. A pulykaágazat kilátásai

A pulykaágazat **versenyhelyezete**, mind a régi EU tagállamokban, mind hazánkban **romlott a 2004. és 2005. években**. A jövedelmezőség csökkenésében több tényező játszott közre, így:

- az állati eredetű lisztek és zsírok tilalma a takarmányban;
- a hozamfokozó szerek, adalékanyagok tilalma a takarmányban;
- a Nifurosol² állatgyógyászati szer betiltása.

A **közösségi takarmányozás átállítása 100% növényi takarmányra** növelte a termelési költségeket. Bár a toll-liszt újraengedélyezése a takarmányozásban folyamatban van az EU-ban, a halliszt alkalmazása jelenleg tilos a közösségi baromfi-hús-termelésben. A jelentős konkurensnek számító Brazíliában ugyanakkor a csontliszt és a húsliszt használata nem korlátozott.

Az EU pulykaágazata **jelentős importnyomás alatt** van a **Dél-Amerikából** (Brazília, Chile) származó, alacsony termelési költséggel előállított pulykatermékkel szemben. E két országban a pulykaágazat – többek között a francia tőkének is köszönhetően – dinamikus fejlődik. Az export dinamikáját és volumenét befolyásolja a **devizaárfolyamok alakulása** is; az utóbbi két évben a dél-amerikai és ázsiai devizák gyengültek az euróval szemben, így ezek az országok versenyképesebbek voltak a pulykahús-piacon.

Az EU piacára szállító pulykahús-exportőrök egyik versenyelőnye az alacsony bérköltség, amivel a közösségi termelők csak az **automatizálás növelésével** képesek felvenni a versenyt. A pulykahizlalásban és -feldolgozásban azonban egyre nehezebb a munkahatékonyságot növelni. A termelési költség döntő részét a **takarmányra fordított kiadások** adják, ezért meghatározó, hogy az EU pulykaágazata **növényi fehérje importjára** szorul, ami növeli a termelési költségeket. A nagy szójatermelők (USA, Brazília) számára gazdaságosabb a megtermelt szóját a baromfiágazatban felhasználni, és a magasabb hozzáadott-értékű húst exportálni, mint a szóját takarmányként az EU-ba szállítani. Ráadásul az ázsiai baromfiágazat is mind több szóját igényel, így várhatóan nő a szója iránti kereslet. Az EU pulykaágazatának fehérjeigényét a **belső erőforrások** – a repce, borsó, napraforgó,

² A Nifurosol szert a feketefejűség esetén alkalmazták, vizsgálatok azonban kimutatták, hogy ezen szer maradványai az emberi szervezetben felhalmozódhatnak és rákkeltő hatásúak.

csillagfürt termelésének – fejlesztése révén lehetne gazdaságosan előteremteni. Ezen takarmányok ugyan rendelkeznek antinutritív (nem emészthető) összetevőkkel, megfelelő – igaz, további költséggel járó – feldolgozással és hőkezeléssel, esetleg genetikai módosítással ez a hatás csökkenthető.

A régi EU tagországok termelésének csökkenését ellensúlyozza az **új tagországok termelésének várható bővülése**. A BTT szerint közeljövőben mindenekelőtt **Lengyelország** termelésének növekedésére lehet számítani.

A **hazai 7 kg/fő/év pulykahús-fogyasztás** középtávon várhatóan **szinten marad**, esetleg kismértékben növelhető. A hazai pulykahús-termelés 2004-ben 108 ezer tonnát tett ki, ami már jelentősen meghaladta a hazai és a külfiacon értékesíthető mennyiséget. A termelés 2005-ben 15%-kal csökkent. A közeljövőben azonban valószínűsíthető az **illegális és féllegális** termelés csökkenése, és ezzel párhuzamosan megközelítőleg mintegy 20% nőhet a legális kibocsátás, mivel az állatjóléti támogatás csak terméktanácsai tagság esetén nyújtható.

A hazai pulykaágazat **feldolgozási fázisában** az üzemek megfelelnek az EU élelmiszerhigiéniai követelményeinek. Az alapanyag-termelésben azonban már kevésbé kedvező a helyzet. A BTT szerint a termelési technológia alapján a **termelők mintegy 40%-a versenyképes**, 30%-ának felújításra van szüksége, 30%-ának pedig lehet, hogy fel kell hagynia a termeléssel a közeljövőben. Ez utóbbiak termelési technológiája rendkívül elavult, mivel régi sertés- és marhaistállóknak folytatnak pulykahízlalást.

A világ legnagyobb pulykahús-termelői közül az EU termelése már elérte az önellátottságot, sőt Franciaországban a túltermelés miatt 2002 óta termelési önkorlátozást vezettek be. A **közösségi pulykahús-termelés** az előrejelzések szerint **kismértékben csökken** az elkövetkező években, az **importigény növekszik**, mivel a fogyasztás bővülésének üteme nagyobb, mint a termelés csökkenésének a mértéke. Az EU-25 tagállamai közül Franciaország pulykaállományában (2 telepen) jelent meg először a magas patogenitású **H5N1-es madárinfluenza vírus**, ennek következtében a francia baromfitermékekre import tilalmat rendeltek el 2006 február végén. A madárinfluenza járvány terjedésének következményei súlyosan érintik a francia baromfiágazat pozícióját mind az EU-25, mind a harmadik országok piacain. Az **EU-ban és az USA-ban a pulykahús-fogyasztás** hosszútávon előreláthatóan **nem nő számottevő mértékben**. A legnagyobb konkurens, **Brazília termelését** – a növekvő belföldi fogyasztás, valamint az EU importigénye miatt – várhatóan a jövőben is **növekedés** jellemzi.

A madárinfluenzával kapcsolatos fejlemények miatt a közösségi megrendelések 2005 végén és 2006 elején csökkentek. A német piacon **hazánk legkomolyabb versenytársa Lengyelország** lett, ahol a közeljövőben a termelés gyors növekedése várható, mivel a jelenlegi évi mintegy 200 ezer tonnás kibocsátás kismértékben meghaladja a belső szükségletet. A lengyel pulykaágazat dinamikus fejlődéséhez és piaci erejének növekedéséhez hozzájárultak a külföldi, elsősorban német és amerikai tőkebefektetések.

Az EU-15 magas importigénye miatt a **hazai pulykahús piaci pozíciója középtávon** még mindig **kedvezőnek** tekinthető, mivel az EU-15-ben a fogyasztás növekedési üteme még mindig nagyobb, mint a termelésé. Ugyanakkor megállapítható, hogy a magyar pulykahús piaci pozícióját a lengyel és a brazil pulykahús piaci expanziója komolyan veszélyezteti.

A jelenlegi **WTO tárgyaláson** az EU 50-60%-os **vámcsökkentésre** tett ajánlatot. Ez a felajánlás azonban érvényét veszítheti, amennyiben a baromfiárak az érzékeny termékek kategóriájába kerülnek (ez esetben maximum 20%-os vámleépítéssel kell számolni). Az egyre olcsóbb dél-amerikai import miatt a **magyar termelőket** mindkét vámcsökkentési változat **hátrányosan** érinti, mind a hazai piacon, mind az exportpiacokon. A WTO tárgyalások eredményeként a dél-amerikai pulykahús várhatóan még nagyobb mennyiségben jöhet Európába. A félkész, sózott brazil baromfihús már eddig is viszonylag alacsony vámkorlátok mellett érkezett az EU piacára, ellenben a magasabb feldolgozottságú pulykahús-termékekkel. Amennyiben az új kereskedelmi megállapodás szabad utat enged a konyhakész baromfitermékek importjának, a magyar pulykahús pozíciója megrendülhet a régi EU-tagok piacán, hiszen Magyarország alapvetően konyhakész termékeket exportál. Exportőreink az ár tekintetében nem tudják felvenni a versenyt a brazil szállítókkal.

A hazai piacra nyomott áron beáramló, „bizonytalan eredetű” áruk ellen a következő eszközökkel lehet védekezni: A külföldről érkező áruk esetében rendszeres és **sűrű állatorvosi ellenőrzéssel**, a fogyasztók tájékoztatása érdekében a **termékjelölés** szabályozásával (a termék nagyobb részét adó alapanyag származási helyét és előállítóját az áruházi márkánévvel azonos helyen és azonos nagyságú betűkkel jelölik a forgalmazók), a baromfitermékek **forgalmazási szabályainak** felülvizsgálatával, a friss hús, hűtött hús meghatározását illetően.

2. Víziszárnyasok

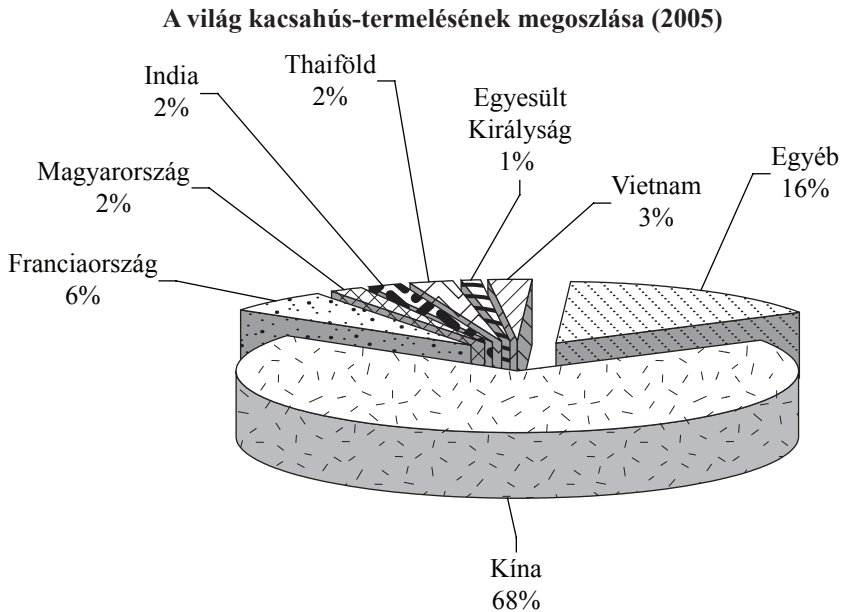
2.1. A kacsáágazat külpiaci helyzete

A világ **4,9-5,1 millió tonnás víziszárnyas-termelésének 90%-át Ázsia**, azon belül **Kína** adta 2000-2005 között. Az utóbbi évtizedben a **világ kacsahús-termelése** erőteljesen emelkedett, a FAO adatai szerint az 1991. évi 1,3 millió tonnáról **3,4 millió tonnára nőtt 2005-re** (2. melléklet). A világ baromfihús-termelésének 4,1%-át a kacsahús adta 2000-2005 között.

A világ kacsafajtái közül hármat kell kiemelni: a **pekingi** kacsát, az **Aylesbury** kacsát és a **Khaki Campbell-t**. A pekingi kacsza gazdasági szempontból jelentős hibridalap, fiatalkori növekedési erélye, húsformája a legjobbak közé emeli, ám a takarmányértékesítés tekintetében közepes eredményeket mutat. Az Aylesbury fajtánál a felépíthető hústömeg-mennyiség nagyobb, mint a pekingi kacsánál, tojástermelése igen jó, de tojástömege kisebb és takarmányértékesítő-, illetve ellenállóképessége is gyengébb. A Khaki Campbell étkezési tojástermelésre kitenyésztett angolai eredetű fajta, az étkezési kacsatojás azonban a potenciális szalmonella veszély miatt ma már nem termelői cél. A kacsahibridek közül ki kell emelni a **Cherry Valley-t**. A Cherry Valley cég rendszeresen újítja hibrid konstrukcióit, amihez nagyszámú kísérleti vonalat tart fenn. A cég a szaporaság és a növekedési erély javítása mellett nagy gondot fordít a mellhús arányának növelésére, a zsírosodás mérséklésére és a takarmányértékesítés javítására [Kozák és Szabó, 1996].

A felsorolt kacsafajták és hibridek mellett a világ kacsáágazatában fontos szerepet tölt be a **pézsmakacsa** (*barbari*) és a **mulardkacsa**. A pézsmakacsa intenzív tartása és hasznosítása csupán néhány évtizedes múltra tekint vissza [Kozák és Szabó, 1996]. Napjainkban magas színvonalú pézsmakacsa-tenyésztést elsősorban Franciaországban folytatnak, ahol húsrá és májra szelektált típusokat tenyésztettek ki. A mulardkacsát a házikacsa és pézsmakacsa keresztezésével hozták létre, tenyésztésével Tajvanban már több mint két évszázada foglalkoznak. A mulardkacsa-tartás Franciaországban is elterjedt, ahol a fajtahibridet elsősorban májtermelés céljából tartják [Sauveur és Carville, 1990], míg Dél-Kelet-Ázsiában hústermelése miatt kedvelt [Pingel, 1989].

A **kacsahús több mint 80%-át Ázsiában, 10%-át Európában** állították elő 2005-ben. A termelésben (hús- és májkacsa) meghatározó ázsiai országok **Kína**, Thaiföld, Malajzia, Indonézia, Tajvan és Vietnám. Európában Franciaország, az Egyesült Királyság, Németország és **Magyarország** a legjelentősebb termelők. Az **USA** kacsahús-termelése 2000-2004 között 50-56 ezer tonna körül alakult, ami a világ termelésének mindössze 2%-a (8. ábra).

Összes termelés: 3,3 millió tonna

Forrás: FAO, 2006

A víziszárnyas-termelésben első helyen **Kína** áll, a teljes kínai baromfitermelés 30%-a víziszárnyas. Kína a világ kacsatermelésében 68%-kal részesedik. A nagyüzemi és intenzív vagy félintenzív termelés erősödésével, valamint a korszerű fajták térhódításával **potenciális vetélytárs** a világpiacon. Kína ugyanakkor **jelentős felvevőpiac** is, elsősorban sült kacsát, párolt sózott és füstölt sózott kacsát importál.

Thaiföld a **pekingi típusú** kacsatermelésében évi 100 ezer tonnával első a világon. Dél-Kelet-Ázsiában a kacsatermelés helyi fajtákon alapuló, **extenzív** formái uralkodnak. A versenyképes intenzív termelés szempontjából még **Tajvant** érdemes megemlíteni, ahol a **mulardkacsa-tartás** igen fejlett.

Az **USA-ban, Japánban, Ausztráliában és Európában** a kacsa kedvelt termék, háttérbe szorul azonban a brojler és a pulyka mögött. Ezekben a régiókban a kacsát – gasztronómiai különlegessége miatt – elsősorban **hústermelésre** hasznosítják, illetve egyes európai országokban **májtermelésre** szolgál, étkezési tojást viszont egyikben sem termelnek. A kacsatartás sajátos félintenzív vagy intenzív formái terjedtek el, ellentétben a fejlődő országokkal, ahol az extenzív tartás az uralkodó.

Az **USA-ban és Ausztráliában** a **pekingi kacsa** az uralkodó fajta. A fogyasztás mindkét országban emelkedő tendenciát mutat. Az egész éven át tartó kacsahús-termelés az **USA középső részeire** koncentrálódik, ahol a **zárt, intenzív** körülmények között zajló nagyüzemi termelés a jellemző.

A **kacsatermékek európai piaca** határozottan **magas minőségi követelményeket** támaszt. A hagyományos kacsafogyasztás a német nyelvterületre koncentrálódik. Franciaországban és Olaszországban a pézsmakacsán és mulardkacsán alapul a kacsahús-

termelés³, a pekingi kacsá csak kis részt képvisel. A többi európai országban épp fordított a helyzet. Stabil piacot képvisel a mulardkacsa és a pézsmakacsa töméses hizlalásán alapuló kacsamáj-termelés is [Horn, 2000].

Az **Európai Unió** a **második** helyet foglalja el a **kacsahús világpiacon**. Az EU-15 **kacsahús-termelése** 2000-2004 között **356-379 ezer tonna** között alakult. A termelésből **Franciaország** 63-65%-kal részesedett. Németország 53, az Egyesült Királyság 44, míg Olaszország és Hollandia 15-15 ezer tonna kacsahúst állított elő évente (8. táblázat). A kacsahús-termelés az EU-15-ben növekvő tendenciát mutat, ami elsősorban a **francia kacsahúságazat dinamikájának** köszönhető. Az utóbbi években ugyanakkor a német termelés is bővült, több mint 20%-kal, ezzel **Németország** a közösségen belül a második helyre került, visszavetve a cseh és lengyel termelést, illetve exportot is. A tagországok mintegy felében nem, vagy csupán elhanyagolható mennyiségben termelnek kacsahúst.

8. táblázat

Az EU-25 kacsahús-termelésének alakulása (2000-2005)

Me.: ezer tonna

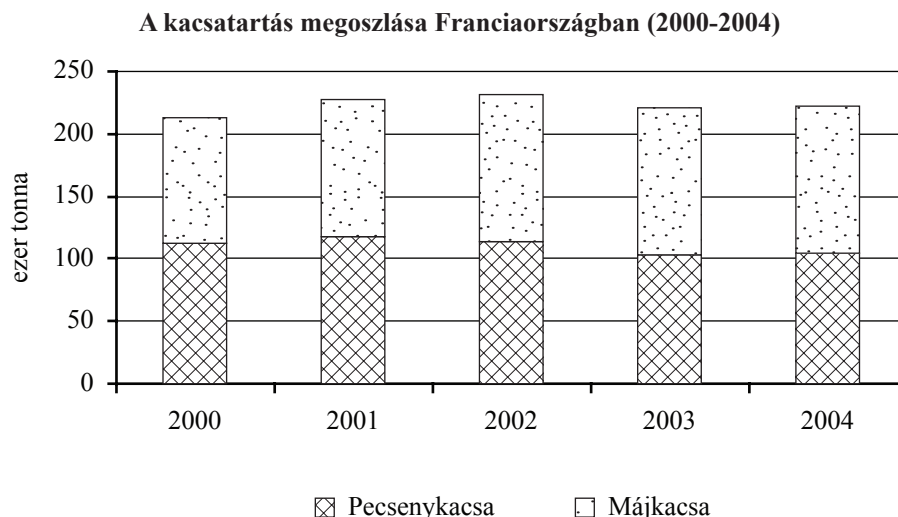
Megnevezés	2000	2001	2002	2003	2004	2005*
Németország	40	41	45	50	45	51
Dánia	4	5	5	4	4	4
Franciaország	233	247	252	239	238	248
Olaszország	13	15	15	15	15	15
Hollandia	13	13	15	12	13	15
Portugália	7	8	8	8	8	8
Egyesült Királyság	40	47	44	44	40	40
EU-15	350	376	384	372	371	388
Lengyelország	10	11	13	19	19	11
Magyarország	37	39	50	50	39	46
Cseh Köztársaság	-	-	-	4	4	4
EU-10	37	39	50	61	74	70
EU-25	387	415	434	433	445	458

* Becslés

Forrás: OFIVAL, AVEC, valamint Baromfi Termékintézet

Franciaország, az EU vezető kacsahús-termelője a magyar kacsahús-termelés szempontjából nem jelent konkurenciát, mivel a franciák főként **pézsmarécét és mulardkacsát** tartanak, míg a hazai termelésben a pekingi típusú pecsenyekacsa a meghatározó. A **francia termelés** 2000-2005 között **233-258 ezer tonna** között alakult, és napjainkra már 50-50%-át a pecsenyekacsa és a májkacsa adta. A francia kacsahúságazat elmúlt tíz évben bekövetkezett dinamikus növekedése a **májtermelés bővülésének** köszönhető. A pecsenyekacsa részese-
dése csökkent, a májkacsaé emelkedett 2001-től (9. ábra). A francia kacsamáj-piacot 2003-ban túlkínálat jellemezte, így 2004-ben a csökkenő árak a termelés kismértékű visszaesését okozták. A francia kacsamáj-termelés, ami versenytársa a libamájnak, 2004-ben 1%-kal nőtt.

³ A német piaci igényekre reagálva Franciaországban az utóbbi években a mulard pecsenyekacsa előállítás is megkezdődött.

Forrás: OFIVAL, 2005

Franciaországban az egész kacsza felvásárlási ára 14%-kal csökkent 2000-2004 között. Ezzel párhuzamosan a magas hozzáadott értékű termékek (kacsamell, kacsafilé) árai 7, illetve 15%-kal visszaestek (9. táblázat).

9. táblázat

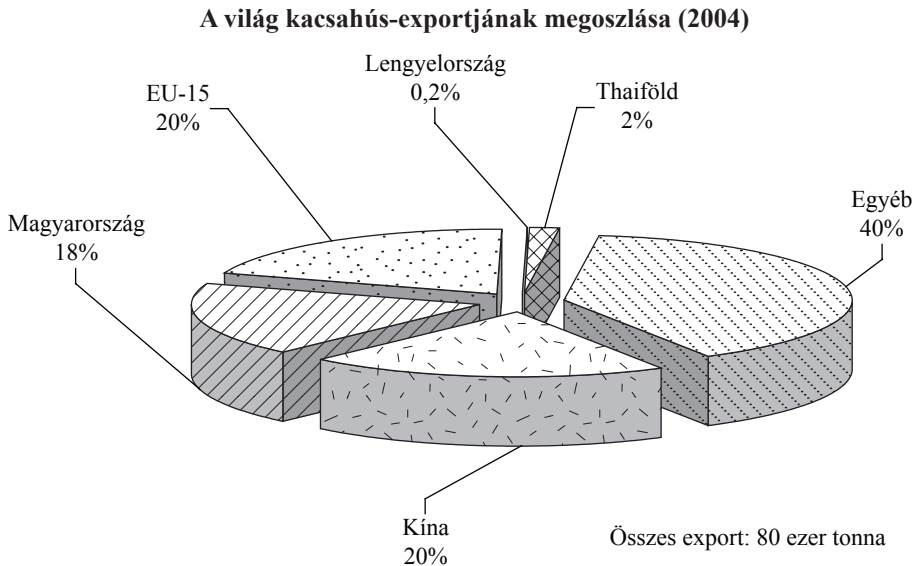
A kacsahús felvásárlási árának alakulása Franciaországban (2000-2005)

Me.: €/kg

Megnevezés	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Egész kacsza	2,07	2,23	2,03	1,99	1,97	2,11
Kacsamell	8,55	9,42	9,51	8,87	8,82	9,52
Kacsafilé	7,44	8,69	7,77	7,22	7,55	7,59

Forrás: OFIVAL, SNM

A **világ kacsahús-exportja** 2000-2004 között **80-161 ezer tonna** között alakult. Ezen időszakon belül a kacsahús világkereskedelme közel 50%-kal nőtt. Ugyanakkor a madárinfluenza (H5N1 változat) 2004-es ázsiai megjelenése következtében a világ kacsahús-exportja 80 ezer tonnára esett vissza. Míg Thaiföld 2003-ban 19 ezer tonnás kivitelével még 12%-kal részesedett a globális kacsahús-exportból, kivitele 1 200 tonnára esett vissza 2004-re. A legjelentősebb kacsahús-exportőr ázsiai ország Kína, míg az EU-15 tagállamai közül Franciaország, Hollandia, az Egyesült Királyság és Németország voltak 2004-ben. **Magyarország** 14 ezer tonnás kacsahús-exportjával **18%-os részesedést** ért el, így Kína után a **második** volt a **világpiacon** (10. ábra).

Forrás: FAO, 2005

Az **EU-25 részesedése** mindössze **20%** (16 ezer tonna) volt a **világ kacsahús-exportjából** 2004-ben, annak ellenére, hogy Thaiföld a madárinfluenza miatt kiesett a világ kacsahús-kereskedelméből. A teljes baromfi-hús-exportból a kacsahús részesedése mindössze 1-2% volt 2000-2004 között. **Franciaország** az EU-25 legnagyobb kacsahús-exportőre, közel 60%-kal részesedett az EU harmadik országokba irányuló kereskedelméből, ami a termeléshez képest elenyésző mennyiségű, szemben a 100 ezer tonna körüli intra-EU kereskedelemmel (10. táblázat).

10. táblázat

Az EU-15 harmadik országokba irányuló kacsahús-exportjának alakulása (2000-2005)

Me.: ezer tonna

Megnevezés	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Svájc	5,9	5,3	4,2	2,9	2,3	1,9
Hong-Kong	5,9	5,3	4,2	4,8	0,6	0,9
Japán	0,9	1,5	1,5	2,2	0,9	1,4
Egyéb	3,4	3,6	4,9	6,1	3,4	3,8
Összesen*	16,1	15,7	14,8	16,0	7,3	8,1

* 2003-ig az EU 10 új tagállamával együtt.

Forrás: OFIVAL, 2006

Az EU közösségen kívüli **legfontosabb célpiacai Svájc, Hong-Kong és Japán**. A kivitel szerkezete 2003-2005 között átrendeződött, csökkent a Svájcba, és nőtt a Japánba, valamint Hong-Kong-ba szállított mennyiség. Az **EU-15 kacsahúsból nem önellátó**. Behozatala 2001-2005 között közel 50%-kal, 38 ezer tonnáról 25 ezer tonnára csökkent.

Az EU-15 **legjelentősebb beszállítója** 2000-2005 között **Magyarország** volt. 2002-ben csökkent a régi tagállamok importja, ami döntő részt a német vásárlások visszaesésével magyarázható. A behozatal 2004-ben és 2005-ben újra emelkedett, mivel Németország és Franciaország egyaránt növelte kivitelét (11. táblázat).

11. táblázat

**Az EU-15 harmadik országokból érkező kacsahús-importjának alakulása
(2000-2005)**

Me.: ezer tonna

Megnevezés	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Magyarország	17,7	23,4	21,3	14,1	18,9	16,6
Bulgária	3,5	3,8	2,7	4,4	4,2	7,1
Lengyelország	0,6	1,1	2,0	1,0	1,5	1,5
Egyéb	5,2	9,9	7,5	3,3	0,5	0,1
Összesen	27,0	38,2	33,5	22,8	25,1	25,4

Forrás: OFIVAL, 2006

Németország fontos felvevőpiaca a szomszédos államokban előállított baromfinak; baromfi-hús-fogyasztásának 40%-át Hollandiából és Franciaországból importálja [Pingel *et al.*, 2001]. Kacsahúsból 50, lúdhúsból 13%-ban önellátó. Az egy főre jutó kacsahús-fogyasztás Németországban 1 kilogramm körül alakult 2000-2003 között (a többi tagországban a kacsahús az egyéb húsfélések közé tartozik, így a statisztikák nem mutatják a fogyasztását). A németországi kacsahús-fogyasztás növekedése összefüggésbe hozható a növekvő francia importtal. A német piacon a házikacsa **legjelentősebb beszállítója Lengyelország és Magyarország**, egyéb kacsahús tekintetében (mulard, pészmaréce) Franciaország. A németek a kacsahús 20%-át darabolt formában (mell, comb) importálják, fogyasztásuk viszonylag kiegyenlített képet mutat, igaz a kereslet inkább ünnepi alkalmakkor növekszik számottevő mértékben (Húsvét, Karácsony, Sörfesztyív).

2.2. A kacságazat belpiaci helyzete

A magyar baromfiipar egyik erőssége a **baromfitermékek széles választéka**. Magyarországon a víziszárnyasok tartásának régi hagyománya van. A FAO szerint világszerte 3,4 millió tonnás kacsahús-termeléséből 2005-ben **Magyarország 68 ezer tonnával** részesedik (élő súly), ezzel a **kilencedik helyet** foglalja el. A magyar pecsenyekacsa a hungarikumok közé tartozik.

A kacska esetében két, alapjában eltérő kategóriát kell megkülönböztetni. Az egyik a **hús-**, a másik a **májhasznosítású hibridek** csoportja. A hazai kacskaállomány nemesítésében átütő sikert a Dél-Kínából származó pekingsi kacsák eredményezték [Kozák, 1998].

A pészmakacsa-tartásban a magyarországi tenyésztőszervezetek francia tenyésztői bázisokra alapoznak [Kozák, 1998]. Napjainkra a májkacsa-előállításban a magyar fajták és technológiák visszaszorultak, míg a francia termelési rendszerek egyre elterjedtebbek. Az utóbbi évtizedekben a pecsenyehús-előállítás mellett a **hízott máj piacának bővülése** lökést adott a fajták és hibridek választék bővülésének, a hazai nemesítésnek. A hazai fajtajegyzékben

2005-ben **13 fajta** szerepelt, közülük a májtípusúak kerültek túlsúlyba. A májhasznosítású kacsafajták közül a **francia fajtahibridek dominanciája** jellemző, igaz, rendelkezésre állnak magyar hibridek (Delaco Pekingi és Barbarie, Sásdi Pekingi és Barbarie) is [Birkás, 2004].

A mulard- és pézsmakacsa-tartás Magyarországon elsősorban a **májtermelést** szolgálja. A **pecsenyekacsa-előállítás** 2000-2002 között dinamikusan **nőtt**. A nagyarányú növekedés annak ellenére következett be, hogy a pecsenyekacsa exportára a többi baromfi húsféleség árához hasonlóan csökkent. A felvásárolt pecsenyekacsa zömét még napjainkban is főleg szezonálisan, áprilistól novemberig dolgozzák fel. Az ágazat fontos terméke a **sült kacsa**, amely terméket főleg a kínai éttermek vásárolják.

Magyarországon a **kacsa-hús-termelés** vágott súlyban **37-50 ezer tonna** között ingadozott 2000-2005 között. A kibocsátás 2002-ben 50 ezer tonnával érte el a csúcst. A Hajdu-Bét Rt. csődjét és a Nyírségi Szárnyas Kft. bezárását követően a termelés **2004-ben drasztikusan visszaesett** (12. táblázat). A kacsaágazatot **2005-ben növekedés** jellemezte mindkét hasznosítási iránynál.

12. táblázat

A kacsa-hús-termelés alakulása Magyarországon* (2000-2005)

Év	Kacsa-hús-termelés, tonna*	Bruttó termelési érték, millió forint (folyó áron)	Aránya a mezőgazdasági ágazatok bruttó termelési értékéből, %	Aránya az állattenyésztési ágazatok bruttó termelési értékéből, %
2000	37 667	11 084	0,8	2,0
2001	39 356	15 553	1,0	2,3
2002	50 633	21 431	1,4	3,2
2003	50 025	20 047	1,4	3,4
2004	39 998	13 693	0,8	2,5
2005	43 109	-	-	-

* Vágott súly.

Forrás: Baromfi Terméktanács, valamint KSH

Az értékesíthető mell, comb, máj mennyiségét nem lehet korlátlanul növelni. A magyar kacsamáj-termelés mennyisége – a libamájtól eltérően – meg sem közelíti a francia előállítást. A pecsenyekacsa utóbbi években történt felfutása elsősorban a sült kacsa értékesítési lehetőségeinek kissé túlzott megítélésén alapult. A BTT saját eszközeivel – információ, kockázati alap – igyekszik elkerülni a túltermelés okozta piaci zavarokat, illetve enyhíteni annak hatásait.

A naposkacsa 77%-át a pekingi típus, 9%-át a mulard, 14%-át a barbarie tette ki 2000-2004 között. A mulard-előállítás szaporasági eredményei csak az utóbbi években, a mesterséges termékenyítés bevezetésével kezdtek javulni. A **pekingi típusú húskacsa-előállítás** dinamikusan emelkedett 2002-ben, élő testtömegben meghaladta az 54 ezer tonnát, azóta csökkenő tendenciát mutat (13. táblázat). A víziszárnyas-ágazatok közül 2004-ben a kacsa került kedvezőbb helyzetbe. A kacsa felvásárlások 2005-ben közel 16%-kal emelkedtek. A legnagyobb mértékben a **pecsenyekacsa-felvásárlás nőtt**.

13. táblázat

Kacsafelvásárlás alakulása Magyarországon (2000-2005)

Me.: tonna (élő-testtömeg)

Megnevezés	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Kacsa összesen	50 134	53 348	68 366	64 002	53 488	62 038
Pecsenyekacsa (pekingi)	38 939	36 369	54 669	53 636	41 645	47 156
Mulardkacsa	5 612	11 445	7 253	6 272	8 040	12 763
Barbarie	5 583	5 534	6 444	4 094	3 803	2 119

Forrás: Baromfi Termékintézet

A májhasznosítású fajták felvásárlási ára jóval magasabb, mint a pecsenyekacsáé (14. táblázat). A pecsenyekacsa termelői ára 2005 első öt hónapjában elmaradt a tavalyi év azonos időszakától, ugyanakkor a 2003. évi termelői árakkal gyakorlatilag azonos szinten volt. A hazai pecsenyekacsa-termelést 4-5 integrátor szervezi, vagyis a **kacsaágazat termelési szerkezete koncentrált**. A kacsatelepek több mint fele megfelel az EU állatjóléti előírásainak és a 10 ezer feletti kacsaaállománnyal rendelkező gazdaságok férőhelyei mintegy 60%-ban teljesítik a követelményeket.

14. táblázat

A kacsatermékek felvásárlási árának alakulása (2000-2005)

Me.: Ft/kg (élő-testtömeg)

Megnevezés	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Pecsenyekacsa (pekingi)	169	205	193	171	183	175
Mulardkacsa	349	417	378	373	425	384
Barbarie	275	352	350	338	399	379

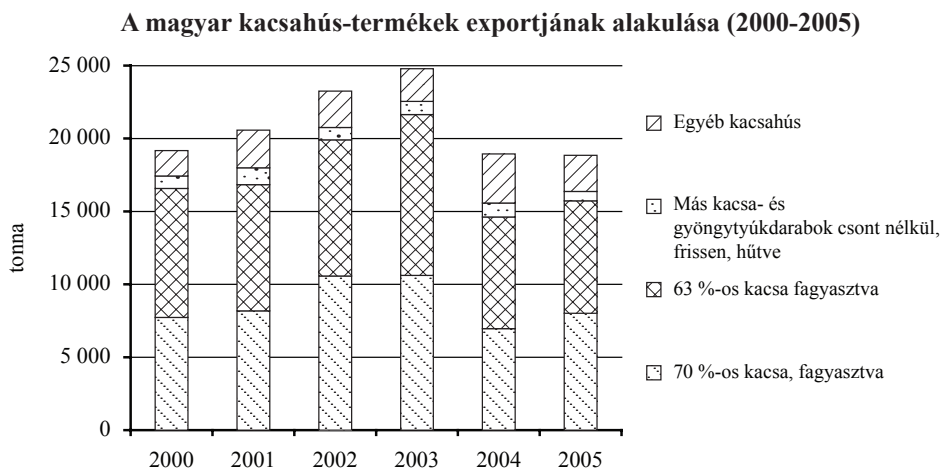
Forrás: Baromfi Termékintézet

Az AKI vágási statisztikája szerint 2003-ban 15,8 millió darab kacsát vágta le, ami 41 ezer tonna kacsahúsra felel meg. A **levágott mennyiség 2004-ben 14 millió darabra** (40 ezer tonna kacsahús) csökkent. A vágókacsa-termelés 2005-ben meghaladta a 17 millió egyedet (49 ezer tonna kacsahús). A BTT becslései alapján a piacon jelenleg 14-15 millió vágókacsának megfelelő húst lehet értékesíteni. A 2004. évi alacsony vágásszám kedvezően hatott az értékesítési lehetőségekre és az exportárakra. A kacsahús-értékesítést 2004-ben a hazai piaci élénkítése is ösztönözte. A darabolt termékek közül a kacsamell értékesítése megháromszorozódott, míg a comb kétszeresére emelkedett az előző évhez képest. A **pecsenyekacsa előállítására 2005-ben megközelítette a 15 millió darabot**, amit a termékpálya szereplői a piacon értékesíthető felső határnak tartanak.

A **világ kacsahús-exportjában hazánk** kiemelkedő szerepet tölt be, **részese** 2000-2004 között **15-19%** között alakult. A hazai kacsahús-kivitel 2000-2003 között töretlenül, 19 ezer tonnáról 24 ezer tonnára emelkedett, majd **2004-ben és 2005-ben 13-14 ezer tonnára** esett vissza. Az export termékszerkezetét tekintve a 70%-os, illetve a 63%-os fagyasztott kacsát tette ki a kivitel több mint négyötödét⁴ (11. ábra).

⁴ 63%-os kacsát: grill test, fej, nyak, lábvégek levágva, belsőség nélkül. 70%-os kacsát: grill test, fej, lábvégek levágva, belsőséggel (máj, szív, nyak, zúza)

11. ábra

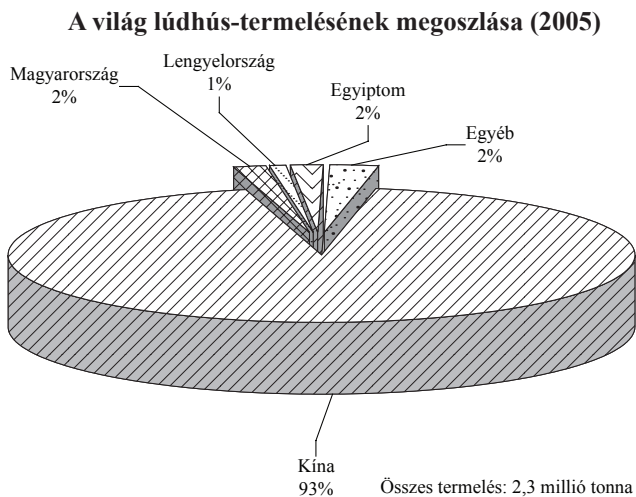
Forrás: AKI Statisztikai Osztály, KSH

A kacsahús exportárbevétele 107%-kal, 28 millió USD-ről 58 millió USD-re **nőtt 2000-2005 között**. A BTT adatai szerint 2005-ben a belföldi értékesítés közel 14%-kal emelkedett 2004-hez képest. A kacsahús-export 2005-ben nem változott számottevően a megelőző évhez viszonyítva.

2.3. A lúdágazat külpiai helyzete

Az utóbbi évtizedben a **világ lúdhús-termelése** erőteljesen nőtt. A FAO adatai szerint a kibocsátás az 1991. évi 0,76 millió tonnáról **2,3 millió tonnára** emelkedett **2005-re** (3. melléklet). **Kína után** a vezető lúdtermelők **Magyarország** és Egyiptom. Kína kiemelkedő termelése döntően az európaiától teljesen eltérő és a fejlett országokban értéktelennek számító bűtykös lúdra épül (12. ábra).

12. ábra

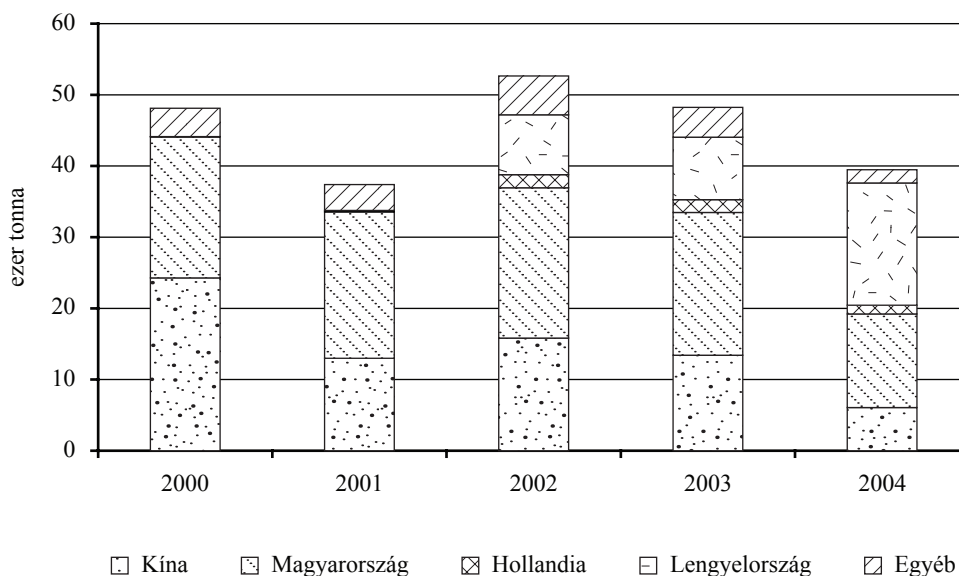

Forrás: FAO, 2006

A világ lúdhús-kereskedelme 2000-2004 között **37-52 ezer tonna** között alakult, vagyis a termelés 2,4-2,5%-a került exportra. A lúdhús-exportban meghatározó szerepet játszik **Magyarország, Kína, Lengyelország és újabban Hollandia** is (13. ábra).

13. ábra

A világ lúdhús-exportjának megoszlása (2000-2004)

Forrás: FAO, 2005

Kína részesedése a világ lúdhús-exportjából a 2000. évi 50%-ról 15%-ra csökkent 2004-re. Míg **Magyarország** 2001-ben még 55%-kal részesedett a világ-kereskedelemből, 2004-ben már csak 33%-kal. Hazánk azonban még így is **vezető helyet foglal el a lúdhús világpiacon**.

A lúdhús-kereskedelem elsősorban Európára koncentrálódik. Az **EU-25 libahús-exportja** közel **35 ezer tonna** volt 2004-ben, aminek **83%-át Magyarország és Lengyelország** adta. Ezekben az országokban a lúdágazat exportorientált, míg **Németország és Franciaország a meghatározó importőrök**. Az EU-15 tagállamaiban kevés libahúst termelnek, ezért a statisztika a libahúst az egyéb húsfélések között tartja nyilván. A régi tagállamok közül egyedül Németország állít elő számottevő mértékben lúdhúst. A lúdhús-export kiemelkedő szerepet játszik a lengyel baromfiágazatban, a kivétel 50-52%-át adja, ugyanakkor baromfihús-termelésének mindössze 5-6%-át teszi ki. **Lengyelországban** a lúdtartásnak hagyományai vannak, a lengyelek Németország jelentős libahússzállítói [Horn, 2000]. Lengyelországban az ágazat szereplői a természeti adottságok, valamint a termelési tradíciók alapján alakították ki a **zabbal történő hizlalás technológiáját**. A lengyel kereskedők ezzel a termékkel vezető pozíciót értek el a német piacon.

Franciaország rendelkezik a legfejlettebb libamájkonzerv-iparral és itt alakultak ki a legnagyobb libamáj-fogyasztó körzetek is. A **világon termelt libamáj mintegy 80%-át a franciák dolgozzák fel**. Ugyanakkor a franciák **saját libamáj-termelése nem jelentős**, mert az utóbbi években inkább a sokkal könnyebben és olcsóbban tömhető mulardkacsa májának előállítására tértek át [Bogenfürst, 2004].

Németország a világ egyik legtöbb libahúst fogyasztó országa. Termelése a belső szükséglet csupán negyedét elégíti ki. A német libahús-termelés évek óta 4 ezer tonna körül alakul, a fogyasztás alig változik (15. táblázat). Az évi 30 ezer tonnás **import döntő része Lengyelországból és Magyarországról** származik.

15. táblázat

Németország libahús-mérlege (2000-2003)

Me: ezer tonna

Megnevezés	2000	2001	2002	2003
Termelés	4,0	4,0	4,0	4,0
Import	29,1	-	26,9	30,2
Export	3,3	2,7	3,2	2,4
Fogyasztás	29,8	31,3	27,7	31,3
Fogyasztás, kg/fő/év	0,4	0,4	0,3	0,4
Önellátottsági fok, %	13,3	12,7	14,3	12,6

Forrás: Agrár Európa [2004]

2.4. A lúdágazat belpiaci helyzete

Magyarországon a húslúd esetében még ma is meghatározóak a magyar hibridek, de domináns piacvezető fajtahibrid nem nevezhető meg. A **lúdtartás fő terméke a hizottliba-máj**, ami elősegítette a meglehetősen **bőséges fajtaválaszték** kialakulását. A Magyarországon tartott májhibrid-ludak (Kolos, Babati, Gourmaud és Sepalm) azonos fajtacsoportokra, a **szürke francia Landes-i fajta** különböző szelekciós célú változataira vezethetők vissza.

A hazai májliba-állomány jelenlegi **fajtaösszetétele** nincs összhangban azzal az igénnyel, amely a külföldi piacokon a hizottliba-májjal szemben kialakult [Birkás, 2004]. A francia és a belga piac a közepes májnagyságot kedveli, amit átlagos körülmények között a Gourmaud, és részben a Babati hibridek képesek produkálni. A hazai májliba állományon belül a **Gourmaud 45%-ot**, a **Babati 10-15%-ot** képvisel.

A lúdtermelés Magyarországon kialakult sajátos szerkezete két markáns jellemzőre vezethető vissza: az **extenzív termelésre** és a **szezonalításra**. A naposliba-szaporulat döntő része a hagyományos (tavaszi) tojástermelési periódusból ered, és csak kisebb hányadát (15-20%) termelik az őszi és téli hónapokban. A tojástermelés május végétől szeptemberig szünetel, így ebből az időszakból (nyári periódus) húshasznú vágólúddal, illetve májlibával nem lehet számolni. A libahúst egy viszonylag szűk időszakban, **október közepétől Karácsonyig**, három ünnepi alkalomra koncentrálják a termelők. Ahhoz, hogy a tavasszal kelt libák a késő őszi időszakban friss, előhűtött terméként jelenhessenek meg a piacon, **túltartására** van szükség.

A hazai **libahús-termelést** 2000-2003 között erőteljes növekedés jellemezte, amihez hozzájárult a felvásárlási árak számottevő emelkedése. A termelés **2003-ban 43 ezer tonnával érte el a csúcst** (16. táblázat). A növekedés ezt követően megtört, egyrészt a Hajdu-Bét Rt. csődje és a Nyírségi Szárnyas Kft. üzemének leállása, másrészt a BTT által **2004-ben** bevezetett **termelési önkorlátozási intézkedések** miatt.

A libahús-termelés alakulása Magyarországon (2000-2005)

Év	Libahús-termelés, tonna*	Bruttó termelési érték, millió forint (folyó áron)	Aránya a mezőgazdasági ágazatok bruttó termelési értékéből, %	Aránya az állattenyésztési ágazatok bruttó termelési értékéből, %
2000	37 721	25 695	2,1	4,7
2001	36 544	25 065	1,8	3,8
2002	38 048	29 010	2,1	4,4
2003	43 820	30 316	2,2	5,1
2004	34 079	24 935	1,5	4,6
2005	25 113	-	-	-

* Vágott súly

Forrás: Baromfi Termékintanács, valamint KSH

A **keltető lúdtojás 52%-a húshasznosítású, 48%-a májtípusú** volt 2000-2004 között. A víziszármvnyasok keltetése általában elavult körülmények között folyik, csak néhány korszerű keltető üzem működik. Sajátos magyar termék a **késői hizlalású húslúd**, amelynek mennyisége **19-25 ezer tonna** között alakult az elmúlt öt évben. A madarakat átlagosan háromszori élve tépés után hizlalják fel és vágják le.

A hazai **hízott lúd (májlúd) felvásárlása 28 ezer tonnával** érte el a csúcspontot 2000-ben, ezt követően a felvásárlás 22%-kal csökkent. A **hízottliba-előállítás** helyzete 2004-ben kedvezően alakult, mivel a termelés **10%-kal csökkent**, így a libamáj exportátlagára közel 20%-kal nőtt.

A magyar **pecsenye- és húslúd-felvásárlás nagy mértékű ingadozásokat** mutatott a 2000-2005 közötti időszakban⁵. A BTT tagjai **2004-ben 40%-os termelési önkorlátozás** mellett döntöttek, mivel 2003-ban a külpiaei értékesítési nehézségek miatt tetemes készletek halmozódtak fel. A lúdágazat 2005. évi helyzetét még mindig a 2003-as túltermelés határozta meg. A 2004. évi önkorlátozás javított az ágazat piaci lehetőségein, azonban a felhalmozódott készletek teljes felszámolását nem tette lehetővé. Az ágazat szereplői **2005 elején további termeléseszköklentésről** döntöttek.

A **libatermékek felvásárolt mennyisége 36-58 ezer tonna** körül alakult 2000-2005 között. A pccsenyelúd mennyisége 2003-ban még 13%-kal részesedett a lúdermelésből, részesedése 2005-re azonban 2%-ra csökkent. A húslúd felvásárlása 2003-ban 25 ezer tonnával érte el a maximumot, az éves átlagos felvásárlás 11-21 ezer tonna volt (17. táblázat). A **libahús-termelés 2005-ben 36 ezer tonna** volt, amiből a **hízott liba 66%-kal részesedett**, míg a fennmaradó részt a húshasznosítási irány tette ki. A vágottliba-termékek előállításánál tapasztalt csökkenést nem követte az export és a belföldi értékesítés visszaesése, sőt a hazai piacon emelkedett az egész libatest, illetve a mell és comb értékesítése. Ennek következtében a 2005. év végére a készletek lényegesen csökkentek, így a BTT 2006-ra nem tartotta szükségesnek az önkorlátozás fenntartását.

⁵ A nyári tojástermelési periódus megvalósítása enyhítené a jelenlegi feszültségeket. Ennek keretében a fogyasztás csúcsideszakában lehetne kielégíteni a német piac fiatal, kevésbé zsíros, jobb kihozatali mutatójú, friss, előhűtött termékre vonatkozó igényét.

17. táblázat

A lúdtermékek felvásárlásának alakulása Magyarországon (2000-2005)

Me.: tonna (élő-testtömeg)

Megnevezés	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Lúd összesen	51 043	48 466	50 391	58 963	42 739	36 375
Pecsenyelúd	1 315	2 515	3 994	7 811	207	789
Hús- és zabon hizlalt lúd	21 669	19 684	19 319	25 365	19 534	11 808
Hízott lúd (májhasznú)	28 059	26 267	27 078	25 787	22 998	23 778

Forrás: Baromfi Terméktanács

A libahús-termelés felfutására ösztönzőleg hatott a **felvásárlási árak emelkedése**. A legnagyobb mértékben, **39%-kal a pecsenyelúd** felvásárlási ára emelkedett 2000-2002 között, ezt követte a húsliba 34%-kal, és a hízott liba 17%-kal (18. táblázat). A lúdhús értékesítés nehézségei (áthúzódo készletek) miatt 2003-2005 között a pecsenyelúd felvásárlási ára közel 17%-kal csökkent. Ugyanakkor az önkorlátozás a hízott lúd esetében sikeresnek bizonyult, így a felvásárlási ár két év alatt 108%-kal nőtt.

18. táblázat

A lúdtermékek felvásárlási árának alakulása (2000-2005)

Me.: Ft/kg

Megnevezés	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Pecsenyelúd	267	348	372	359	338	307
Hús- és zabon hizlalt lúd	310	373	418	349	361	313
Hízott lúd (májhasznú)	349	411	409	388	404	430

Forrás: Baromfi Terméktanács

A májpiac a **friss máj folyamatos szállítását** igényli. A folyamatos alapanyag-ellátást azonban zavarja a nyári tojástermelés hiánya, amit ugyancsak a **tavaszi kelésű ludak túltartásával** kompenzálnak. A húsliba előállításban a hazai fajták többségét legalább 16 hetes korig vagy még tovább szükséges tartani, hogy elérjék az exportképes élő-testtömeget.

Magyarországon a lúdtartás jövedelmezősége nagymértékben az élve-tépésből származó **lúdtoll-termelésre** épül, amely kiegészítő jövedelmet jelent a húsliba hizlalása során. A húslúd-tartás szerény jövedelmezősége csak a tolltermeléssel tartható fenn [Bogenfürst, 2004]. A ludak rendszeres élve-tépése Magyarországon kívül Közép-Európában, Franciaországban és Kínában terjedt el. Magyarországon a tépett tollnak közel fele húshasznosítású lúdtól és tenyészludaktól származik, de jelentős mennyiségű az ipari toll is. A májlúd-tömőalapanyag és -törzsállomány tépése szintén gyakorlat, illetve a pecsenyekacsavágás tollhányada is jelentős. A hazai tolltermelés mennyiségéről és összetételéről – a tolltermelés és -feldolgozás kisüzemi jellege miatt – hivatalos adat nem áll rendelkezésre, így tájékozódási pontot a Magyar Tollszövetség tollforgalmazási adatai jelenthetnek.

A teljes **tolltermelés** évente **3-4 ezer tonna** körül alakul, amelynek **60-70%-át Németországba**, 15-25%-át egyéb európai országokba exportáljuk. Az 1990-es évtized közepén jelentős volt az ázsiai (Japánba, Tajvanra irányuló) export is. A hazai toll – pehelytartalmának köszönhetően – a lúdtoll világpiaci árának csökkenése ellenére a világpiaci ár közel másfélszereséért kerül értékesítésre.

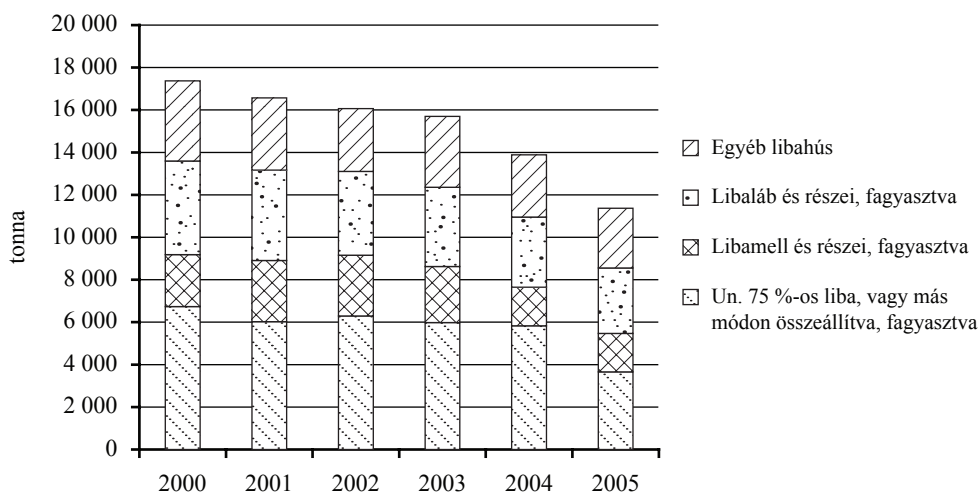
A közösségi **állatjóléti szabályok** megkérdőjelezhetik a hazai lúdtolltépés jövőjét, ezért fontos a már elindult minősítési rendszer (TÜV Hannover) további erősítése, a kíméletes tolltépés technológiájának megismertetése.

A **víziszármvnyas-termékek** (kacsahús, libahús és libamáj) **kivitele a teljes magyar baromfiipar export-árbevételének közel 35%-át** adta 2005-ben. A libahús 13, a kacsahús 13, a hízott máj 9%-kal részesedett a baromfihús-termékek exportárbevételéből 2005-ben. A hazai víziszármvnyas-ágazat **exportorientált, magas hozzáadott értékű termékeket** állít elő. Döntő jelentőségű Magyarország számára a **francia májpiac**, mivel a legnagyobb és meghatározó felvevőpiacunk.

Magyarország 2000-2004 között 14-17 ezer tonna libahúst exportált, döntő részben az **EU tagállamokba**. A libahús-exporton belül közel 40%-kal részesedett a 75%-os (*bratfertig*) **fagyasztott liba**, amelynek mennyisége meghaladta az évi 6 ezer tonnát. A fagyasztott libaláb kivitele 4 ezer tonnát tett ki 2000-2004 között. A libaláb-export megközelítőleg 25%-kal részesedett a libahús-exportból. A libamell a vizsgált időszakban 14-17%-os aránnyal (2,4-2,8 ezer tonna) részesedett a lúdhús kivitelből (14. ábra). A lúdhús-termékek döntően **Németországba** kerültek, ahol a **fogyasztásuk szezonális**, Márton napra és Karácsonyra koncentrálódik. Ennek megfelelően a magyar naposliba-termelés is szezonális, tavasszal telepítik és a friss vágáshoz őszig, 23-30 hetes korig hizlalják.

14. ábra

A magyar libahús-termékek exportjának alakulása (2000-2005)

Forrás: AKI Statisztikai Osztály, KSH

A **2005. évi lúdhús-export** a BTT adatai szerint **12%-kal csökkent** az egy évvel korábbi szinthez képest. A csökkenésben szerepet játszott, hogy az önkéntes termeléskorlátozás miatt a lúdhús-termelés 2005-ben 13%-kal esett vissza, ami miatt az export-árualap is kisebb volt. Az elmúlt évben hazai vállalkozásoknak főként a **lengyel versenytársakkal** kellett megküzdeni az EU piacán.

2.5. A húzottmáj-ágazat külpiaci helyzete

A **húzott máj** (*foie gras*) termelése világszerte elterjedt, ugyanakkor sok helyen statisztikailag nem mérhető. A legtöbb közép-kelet-európai ország libamáj-termelő, Lengyelország kivételével, ahol jelenleg tilos a húzottmáj-termelés. **Franciaország** mellett további jelentős húzottmáj-termelő országok a következők (19. táblázat):

- **Magyarország** a világ libamáj-termelésének 70%-át, az összes húzottmáj-termelés közel 9%-át adja;
- **Izrael** hagyományos libamáj-termelő, kiegyensúlyozott kibocsátással, ami a világ májtermelésének 1,5%-át képviseli;
- **Bulgária** főleg kacsamájat állít elő (a világ termelésének 5%-át), májtermelésének több mint 80%-át a francia piacon értékesíti.

19. táblázat

A világ húzottmáj-termelésének alakulása* (2000-2004)

Me.: tonna

Megnevezés	2000	2001	2002	2003	2004
Franciaország	15 766	16 431	17 570	17 018	17 648
Magyarország	2 463	2 845	2 805	2 669	2 569
Bulgária	1 000	1000	1000	1 000	1 000
Izrael	350	300	300	300	300
Spanyolország	250	260	260	260	260
Egyéb	390	400	455	450	450
Összesen	20 219	21 236	22 390	21 697	22 227

* Liba- és kacsamáj összesen

Forrás: CIFO, valamint Baromfi Termékintézet

A **francia májtermelés döntő részét a kacsamáj** adja. A húdmáj-termelés mennyisége évek óta közel változatlan, húzottmáj-termelésen belüli aránya folyamatosan csökken. Franciaországban a húzottmáj-termelés két eltérő „hosszúságú” termelési rendszerben zajlik. Az ún. „**hosszú vertikumra**” az egyes termelési szintek közötti (keltetés, termelés, vágás, darabolás, feldolgozás) fejlett vertikális koordináció, a „**rövid vertikumra**” a közvetlen fogyasztói értékesítés a jellemző.

A **francia májtermelés** 2000-2005 között 16%-os **bővülés** jellemezte, miközben 2003-ban a kibocsátás kismértékben csökkent. (20. táblázat). A termelés bővülését a húzott máj iránti **fizetőképes kereslet növekedése** ösztönözte, mind belföldön, mind az exportpiacokon. A termelés növekedése egy szakmaközi megállapodás következtében, amely a kínálatot kívánta szabályozni, 2003-ban megtorpant. A 2003. évi aszályos időjárás szintén hozzájárult a májtermelés visszaeséséhez, ami az átlagos vágási tömeg és a májtömeg csökkenésének tulajdonítható. A **francia termelés** 2004-ben **újra növekedésnek indult**, ami 2005-ben is folytatódott.

20. táblázat

A hízottmáj-termelés alakulása Franciaországban (2000-2005)

Me.: tonna

Megnevezés	2000	2001	2002	2003	2004*	2005*
Kacsamáj-termelés	15 185	15 848	16 981	16 457	17 115	17 800
Libamáj-termelés	581	583	589	561	533	500
Összesen	15 766	16 431	17 570	17 018	17 648	18 300

* Becslés

Forrás: SCEES, OFIVAL

A francia nagykereskedelmi árak 2002-ben 23%-kal estek vissza a 2001. évi szinthez képest. Az árcsökkenés 2003-ban is folytatódott, majd a kereslet és kínálat kedvező alakulásának köszönhetően a nagybani árak **2004-ben és 2005-ben meghaladták a 2002. évi szintet** (21. táblázat).

21. táblázat

A kacsamáj nagykereskedelmi árának alakulása a Rungins piacon (2000-2005)

Megnevezés	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Ár, €/kg	23,12	23,12	18,76	17,73	19,06	20,24

Forrás: OFIVAL, SNM

Franciaország 2000-2005 között folyamatosan, összesen 42%-kal **növelte hízottmáj-kivitelét**. Az export meghatározó hányadát a **friss kacsamáj** adta, aminek 60-65%-át az EU piacon értékesítette, elsősorban **Spanyolországban és Belgiumban**. A hűtött hízottmáj-kivitel 305%-kal emelkedett 2000-2005 között (4. melléklet).

Magyarország friss kacsamáj-exportja a francia piacra közel 23%-kal, 456 tonnáról 370,5 tonnára **csökkent** 2000-2005 között. A vizsgált időszakban **Bulgária** 125%-kal növelte a friss kacsamáj kivitelét Franciaországba, oda irányuló fagyasztott kacsamáj-exportja pedig a 2000. évi 435 tonnáról 2005-re 1140 tonnára nőtt. Ezzel Bulgária **fagyasztott kacsamájából Franciaország legjelentősebb beszállítója** lett.

Franciaország évi 579-688 tonna **friss libamáj-importjának 85-91%-a Magyarországról származott** 2000-2005 között. A **fagyasztott libamáj-import** esetében is hasonló a tendencia, a 170-396 tonnás behozatal 73-95%-a szintén hazánkból érkezett Franciaországba.

A töméses hízlalást érintő **állatjóléti szabályok** a hazai lúdtermelők jövőjét is megkérdőjelezhetik. EU tagállamként a **töméses hízlalást** kíméletes technológiával el tudjuk fogadtatni. Az állatvédők, valamint a liba- és kacsatömők közötti legnagyobb vita Franciaországban zajlik, ahol a legtöbb hízott májat fogyasztják, fejenként csaknem 0,3 kilogrammot évente. **Franciaországban** becslések szerint 30 ezer embernek nyújt megélhetést (a tojáskeltéstől a máj feldolgozásig) a hízottmáj-termelése. Jóllehet a francia közéletben jelenleg is folynak viták a töméses technológia elfogadhatóságáról, a francia nemzetgyűlés egyértelműen a töméses hízlalást végző gazdálkodók mellett foglalt állást, és a hízott májat kulturális és gasztronómiai örökségnek nyilvánította. Ugyanakkor **Lengyelországban** 1999

óta, **Olaszországban** 2004. január 1-je óta **tilos** a libák és a kacsák töméses hizlalása. A szintén jelentős hizottmáj-termelő és -exportőr **Izraelben** 2003-ban történt fordulat, amikor a legfelsőbb bíróság úgy foglalt állást, hogy a libák és kacsák tömése „kegyetlen” dolog, ezért előírta, hogy a kényszeretést legkésőbb 2005-ig be kell tiltani vagy szigorúbban kell szabályozni.

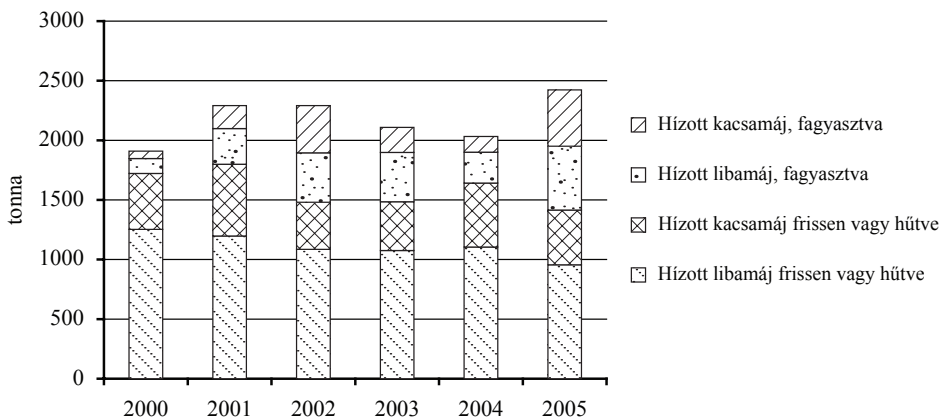
2.6. A hizottmáj-ágazat belpiaci helyzete

Magyarország számára rendkívül fontos a víziszárnyasok, a lúd, a mulardkacsa és a pézsmaréce hizlalt májának termelése. Magyarország **évi 2600 tonnás hizottmáj-termelésével** a világ **második** legjelentősebb előállítója. A magyar termelés mennyiségét alapvetően az **exportpiacok igényei** határozzák meg. A csatlakozást megelőzően az 1350-1400 tonnás exportkontingens határolta be a hazai libamáj-termelést. Zoltán [2001] szerint az export mennyiségén túl, 450-500 tonna hazai értékesítés reális, így a libamáj-termelés optimális volumene nem lehet több mint 1900 tonna. A libamáj meghatározó vásárlója **Franciaország**, emellett **Belgium és Japán** vásárlása számottevő.

A hizottmáj-félék közül a **libamáj-exportban piacvezető** hazánk. A **kacsa- és libamáj-kivitel 1 900-2 300 tonnát** tett ki 2000-2005 között, amiből a **libamáj 62-72%-kal** részesedett. A libamáj elsősorban frissen hűtve (1100-1200 tonna) kerül legfontosabb exportpiacunkra, **Franciaországba**. A hizottkacsa-májból (frissen hűtve) mindössze 395-608 tonnát sikerült elhelyezni a vizsgált időszakban, főként az EU-15 piacán. A friss libamáj éves átlagos exportára 2000-2005 között 13-21 USD/kg között alakult. A kacsamáj piacán a környező országok közül meg kell említeni Moldáviát, Romániát és Bulgáriát. **Bulgária az utóbbi években növelte a fagyasztott kacsamáj exportját a francia piacra**, vagyis a kacsamáj esetében piaci pozícióink nem olyan erősek, mint a libamájnál (15. ábra).

15. ábra

A magyar hizottmáj-termékek exportjának alakulása (2000-2005)

Forrás: AKI Statisztikai Osztály, KSH

Az AKI Statisztikai Osztályának adatai alapján a **hizottmáj-kivitel 2005-ben 2423 tonna** volt, ami **19%-os bővülést** jelent 2004-hez képest, ennek háromnegyedét a francia piacon értékesítették.

2.7. A kacsá- és lúdágazat kilátásai

A világ kacsáágazatában a közeljövőben **meghatározó marad Kína**, ugyanakkor a **madárinfluenza járvány** valószínűsíthetően negatív hatással lesz Kína piaci pozícióira. A **hazai kacsá- és libaágazat előkelő helyet** foglal el az EU-25-ben. Bár a hazai víziszárnyaságazatok a csatlakozást követően nem részesülhetnek nemzeti szubvenciókban, a kacsá- és libahús, valamint a hizottmáj-termékek termelését és piacra jutását nem szabályozzák kvóták a közösségen belül.

A **fogyasztás növekedése** a főbb piacokon **nem valószínűsíthető**. A libahús- és kacsahús-termékek külkereskedelme igen koncentrált. A hazai liba- és kacsahús-export döntő része a **német piacra**, míg a libamáj elsősorban a **francia piacra** kerül. Németországban a kacsatermékek közül a peccsenyekacsának, a libatermékek közül a zabon hizlalt libának van fizetőképes kereslete. Piaci lehetőségeink rendkívül behatároltak, mivel a **piaci diverzifikáció lehetősége elenyésző**, a kialakult hagyományokat és szokásokat nehéz marketing eszközökkel befolyásolni. Így újabb fogyasztói szegmensek aligha alakíthatók ki.

A német piacon a magyar kacsahús-termékeknek nincs versenytársa, ami előreláthatóan a jövőben sem változik. A magyar **lúdhúsnál** komoly **konkurenciát jelentenek a lengyel termékek**, amelyek szintén a német piacon jelennek meg. A kacsahús- és libahús-termékeknek a jövőben is biztos piacai lesznek az EU-15 régi tagállamai. A **magyar libamáj-export** ugyanakkor **kiszolgáltatott helyzetben** van, mivel **Franciaország** az egyetlen vevő. Ágazati szakértők szerint a libamáj-exportot még lehetne növelni, a nyugat-európai víziszárnyas-tartók ugyanis a gyorsabb megtérülés érdekében kacsatenyésztésre álltak át, illetve mert több országban tiltják a libatömést. Konkurenciát jelentenek viszont a **bolgár és a kínai cégek**, amelyek a hazainál olcsóbb terméket kínálnak, ezekben az országokban azonban a minőség még nem éri el a magyar libamáj szintjét. Tekintettel kell lenni arra is, hogy Franciaországban változnak a fogyasztói szokások. A hagyományos piacokon a magyar exportőrök kivitelét korlátozhatja, hogy a fiatalabb korosztályok kevésbé fogyasztanak libamáj-termékeket. A libamáj-piacon 2006-ban bizonytalanságot jelent, hogy 30 ország rendelt el importkorlátozást a francia májkészítmények forgalmazását illetően. Ennek oka, hogy a franciák bevezették az AI megelőzésére szolgáló aktív immunizálást. A hazai libamáj-termelők csak akkor képesek szállítani a francia piacra, ha a francia tovább-feldolgozók működnek és a magyar alapanyagot felhasználják.

A világpiacon Kína jövője még bizonytalan, mivel az elmúlt évben jelentős fejlesztések indultak meg mind a liba-, mind a kacsáágazatban. **Kínai-magyar vegyes vállalat**⁶ alakult 2005 nyarán, amely vállalkozás a tervek szerint **2010-re 20 millió libát és 40 millió kacsát** állít elő (a libából tervezett árumennyiség közel megegyezik Magyarország és Lengyelország együttes éves kibocsátásával). A jelenlegi helyzetben még nehéz megbecsülni, hogy a kínai-magyar vegyes vállalatnak milyen hatása lesz a piacra, mivel a társaság elsősorban az **orosz és a kínai piacra** szállítana.

A libamáj esetében még nincs komoly versenytársa hazánknak az EU piacán. A magyar libamáj-termelés jövőjét elsősorban az **állatjóléti előírások szigorodása** határozza majd meg. Az állatjóléti követelmények a hazai kacsá- és lúdtartás kilátásaira árnyékot vetnek. Míg a kíméletes technológiát alkalmazó **töméses hizlalást** feltehetően el lehet fogadtatni

⁶ A kínai-magyar cég neve: Mongo Lúdiipari Kft. Magyar részről a Hortobágyi Lúdtenyésztő Zrt. a társaság tulajdonosa.

(a kacsamáj-előállításnál számolni lehet a ketreces tartás tilalmával is), a **tolltépés** esetében nehezebb a helyzet, mivel ez a gyakorlat a régi tagállamokban nem terjedt el.

A **hazai kacsahús-fogyasztás** mindössze **évi 2 kg/fő** mennyiséget tesz ki. A pecszenyekacsa-fogyasztás **növelésének vannak reális esélyei** a jövőben, mivel a kacsahús fogyasztói ára lényegesen alacsonyabb, mint a libahúsé.

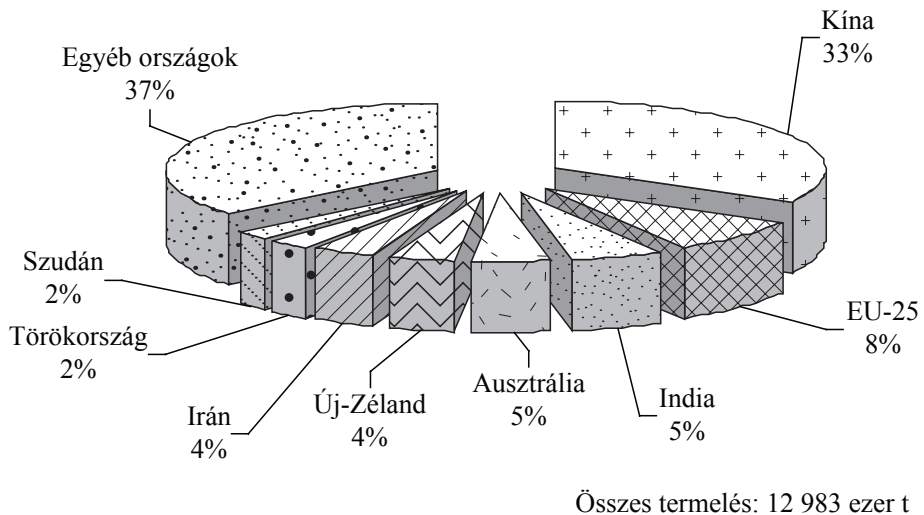
3. Juhágazat

3.1. A juhágazat külpiaci helyzete

A FAO becslése szerint a **világ juhhústermelése 2005-ben** megközelítette a **13 millió tonnát**. Az **EU-25 a második legjelentősebb juhhús-előállító**, évi mintegy 1,1 millió tonnával. Ázsia nagy juhtartó országai, Kína, India és Irán, továbbá az afrikai Szudán jelentős mértékben részesedtek a világ termeléséből, kereskedelemben betöltött szerepük azonban nem meghatározó, mivel közel a teljes megtermelt mennyiséget elfogyasztják. A **két legnagyobb juhhúsexportőr Új-Zéland és Ausztrália** (16. ábra).

16. ábra

A világ juhhústermelésének megoszlása (2005)

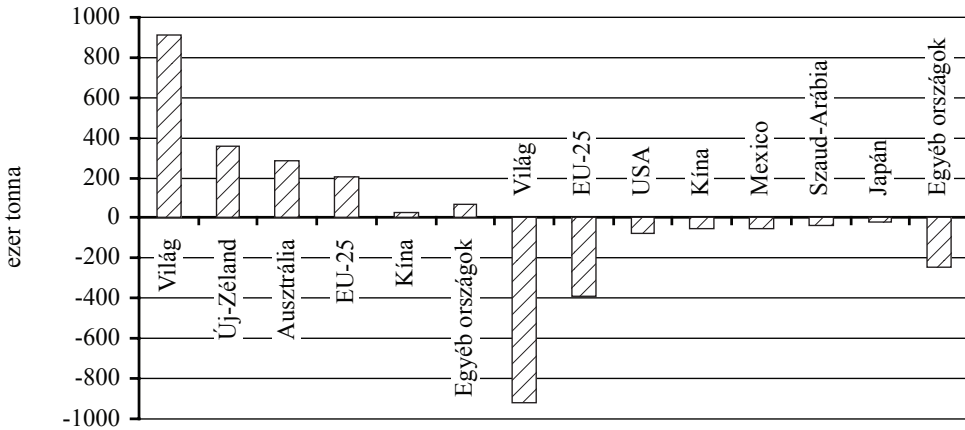
Forrás: FAO, 2006

A nagy juhtartó országok közül a **juhállomány Kínában emelkedett** a leggyorsabb ütemben 2000-2005 között, az időszak végére 20%-kal haladta meg a 2000. évi egyedszámot. A többi ázsiai országban stagnált, az **EU-25 tagországaiban és Óceániában csökkent** az állomány, az EU esetében mintegy 10%-kal (5. melléklet).

A juhhús-kereskedelemben meghatározó szerepet játszó **Új-Zéland és Ausztrália a globális export mintegy 70%-át** bonyolította 2000-2004 között. A harmadik legjelentősebb exportőr, az **Európai Unió 20%-kal**, a többi ország kevesebb, mint 10%-kal részesedett a kivitelből. A közösségi juhhústermelés a belső szükséglet mintegy a 80%-át fedezi, az **EU a legnagyobb importőr**: a globális szállítások közel fele ide irányul. A behozatal tekintetében az **USA állt a második helyen, 9,5%-kal**. A többi jelentős importőr bevétele külön-külön nem érte el a 10%-ot, vagyis a juhhús világpiaca rendkívül koncentrált (17. ábra).

17. ábra

A legnagyobb juh húsexportőr és -importőr országok (2004)

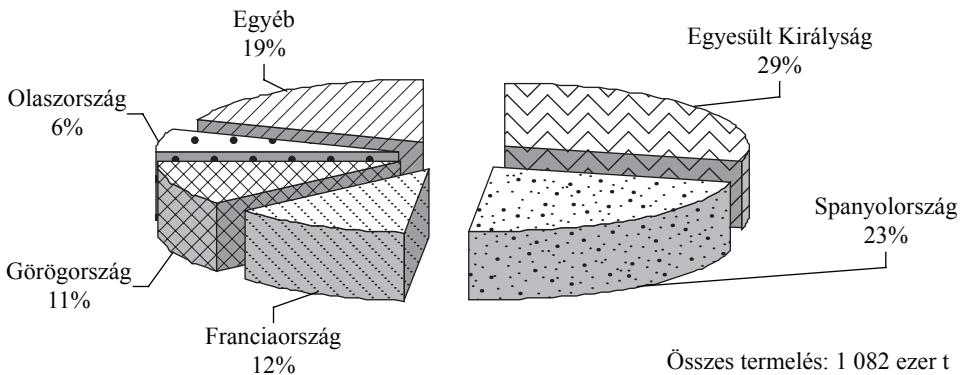

Forrás: FAO, 2005

Az EU legnagyobb juh hústermelő tagországai az Egyesült Királyság, Spanyolország, Franciaország és Görögország voltak 2005-ben. A **termelés több mint felét az Egyesült Királyság és Spanyolország adta**, de 100 ezer tonnát meghaladó mennyiséget állított elő Franciaország és Görögország is (18. ábra). A legnagyobb birkahús-előállító tagországok egyúttal a **legjelentősebb fogyasztók is**; az Egyesült Királyság és Spanyolország felhasználása az EU összes fogyasztásának majdnem a felét tette ki.

18. ábra

Az EU-25 juh hústermelésének megoszlása (2005)

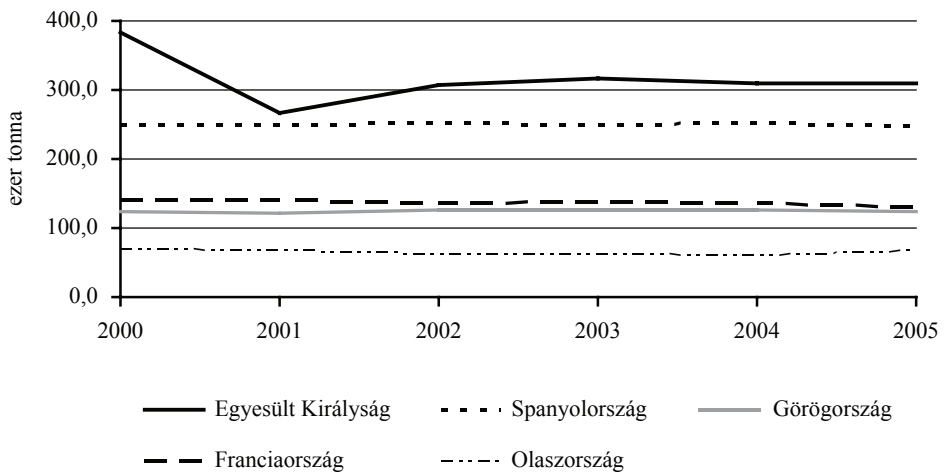
Forrás: FAO, 2006

Az EU – a fogyasztás mintegy **20%-át** kitevő – **importjának nagy részét Új-Zélandról** szerezte be az elmúlt időszakban. A másik jelentős beszállító **Ausztrália**, ahol a jövedelmezőbb hústermelés mára háttérbe szorította a gyapjútermelést, és az onnan érkező birkahús minősége vetekszik az új-zélandival. Az EU-25 friss és fagyasztott juhhúsimportja 2005 első kilenc hónapjában 3%-kal emelkedett az egy évvel korábbi mennyiséghez képest. Új-Zéland 4%-kal növelte exportját az EU tagállamaiba, a rendelkezésre álló kvótát azonban 2005 november közepéig csak 88%-ban használta ki [Stummer, 2006].

Az európai juh- és kecskehús-termelés még mindig nem heverte ki a 2001. évi **száj- és körömfájás-járvány okozta piaci zavarokat**. Az **Egyesült Királyságban** az állomány nem éri el a járvány kitörése előtti szintet, és az évi 300 ezer tonna birkahús-termelés a belső fogyasztás 80%-át fedezi. A brit termelés egynegyede elhagyja az országot, legnagyobb felvevőpiaca Franciaország, ahová az összes kivitel háromnegyede irányul. Ugyanakkor jelentős a brit import is, elsősorban Új-Zélandból. **Spanyolországban** szintén csökkent a kibocsátás, ennek ellenére Spanyolország az egyetlen tagország az EU-15-ben, amely önellátó birkahúsból, sőt a termelés 8%-kal meghaladja a belső fogyasztást (19. ábra). Néhány tagországban (Görögország, Portugália, Hollandia és Dánia) ugyanakkor bővül a kibocsátás. Az **EU-10 tagországi közül Magyarország az egyetlen jelentős birkahús-előállító ország**.

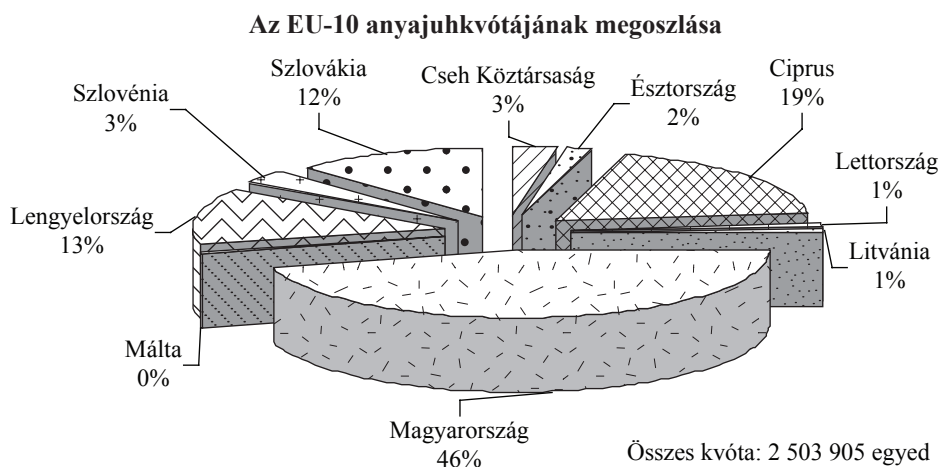
19. ábra

Néhány európai ország juhhústermelése (2000-2005)

Forrás: FAO, 2006

A régi tagállamokhoz viszonyítva az **EU-10** tagállamaiban elenyésző a juhhústermelés. Az **EU-25** összes **termelésének és állományának** mindössze **2-2,5%-a** köthető a 2004-ben csatlakozott tagállamokhoz. **Magyarország az EU-10** számára kiosztott anyajuh **támogatási jogosultságok (kvóta) 46%-ával** (1146000 egyed) rendelkezik (20. ábra). A szomszédos országok közül **legnagyobb konkurenciát Románia** jelenti Magyarország számára, amelynek juhállománya az elmúlt években 7-8 millió egyed körül alakult. A román juhexport célterületei részben egybeesnek a legfontosabb magyar célpiacokkal. Az évtized első éveiben a román kereskedők az olasz piacon erősítették meg pozíciójukat, míg 2005 első felében Magyarország az addig egyértelműen „román területnek” számító Görögországba tudta növelni kivitelét.

Forrás: Európai Bizottság

3.2. A juhágazat belpiaci helyzete

A Magyar Juhtenyésztők és Juhtenyésztő Szervezetek Szövetsége (MJSz) 10. időszaki tájékoztatója [Hajduk és Sáfár, 2005] alapján Magyarországon 20 törzskönyvezett juh fajta különböztethető meg⁷. A hazai **juhállomány túlnyomó részét a merinók** adják. Az elmúlt évtizedben a juhtejtermelést ösztönző hazai támogatási politika következtében némileg nőtt a tejhasznú állomány. Belépésünket követően azonban a közösségi szabályozás hatására – ami alapján a tejhasznú egyedek az anyajuh-támogatás csupán 80%-ára jogosultak – ez a tendencia várhatóan megfordul.

A csatlakozás hatására megváltozott szabályozás következtében 2004 óta a **juhágazat támogatottsága** egyértelműen **nő** Magyarországon. Ezzel párhuzamosan a **juh felvásárlási ára** is **folyamatos emelkedett**. Mindez kedvező hatással volt a juhászat egyébként rossz jövedelmi helyzetére. A csatlakozásnak pozitív hatása volt a juhászatra, az ágazatban gazdálkodók jövedelmi helyzete javult. **Anyajuhállományunk** még a csatlakozás előtt, a kedvező piaci kilátásoknak, valamint az uniós közvetlen támogatásokkal kapcsolatos várakozásoknak köszönhetően fejlődött a Koppenhágai Megállapodásban rögzített **kvótát** (1146 ezer egyed) **közelítő szintre**.

A **közösségi/nemzeti közvetlen támogatások** feltétele a gazdaságokénti legalább 10 egyedese anyajuhállomány. Az üzemi struktúra vonatkozásában megállapítható, hogy az ágazat alkalmazkodott a közösségi szabályozáshoz, hiszen a juhállomány alig 0,1%-a tartozott a 10 egyednél kevesebbet tartó gazdaságokhoz 2005-ben, míg az **állatok közel 40%-a az 500 egyed feletti állománnyal rendelkező gazdaságokban** volt (22. táblázat).

⁷ Magyar merinó; Booroola merinó; Német húsmerinó; Landschaf merinó; Romney; Charollais; Ile de France; Német feketefejű; Pannon húsjuh; Suffolk; Texel; Awassi; Brit tejelő; Keletfríz (fehér, fekete); Lacaune; Tejelő cigája; Cigája; Cikta; Hortobágyi racka (fehér, fekete); Gyimesi racka.

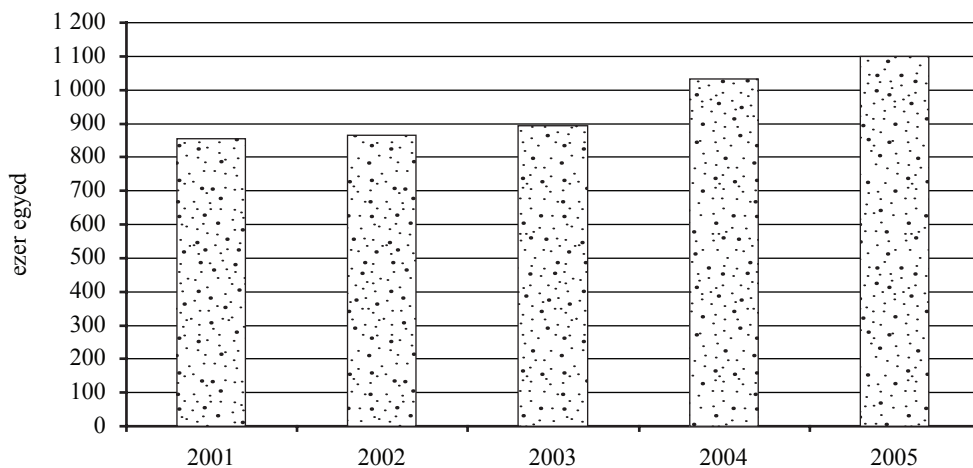
A hazai juhállomány üzemméret szerinti megoszlása (2005)

Megnevezés	< 9	10-100	101-500	≥ 501	Együtt
Üzemek száma (db)	244	4 108	2 407	482	7 241
Részesedés (%)	3,37	56,73	33,24	6,66	100,00
Anyajuhok száma (egyed)	1 417	170 232	547 066	445 104	1 163 819
Részesedés (%)	0,12	14,63	47,01	38,25	100,00

Forrás: Magyar Juhszövetség, 2005

A hazai **juhhústermelés** az elmúlt években **18 ezer tonna** körül alakult. A teljes juhállomány (bárányok, anyajuhok, jerkék, kosok és növendék kosok) növekvő tendenciát mutat, 2005-ben valamivel több, mint másfél millió egyed szerepelt a KSH nyilvántartásában. Az **anyajuhok száma 2005-ben 1100 ezer** körül alakult (21. ábra).

21. ábra

A hazai anyajuhlétszám alakulása (2001-2005)

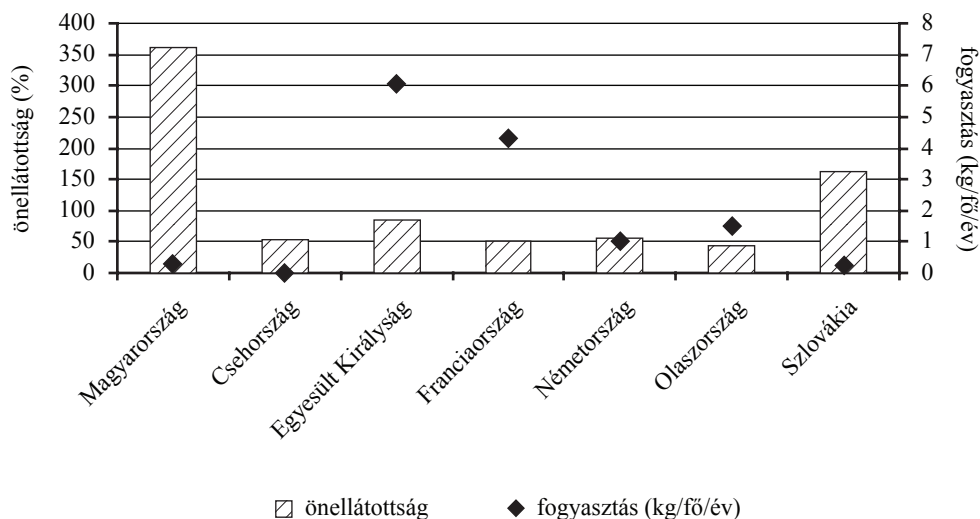
Forrás: KSH, augusztus 1-i adatok

A 2005-ben támogatásra jogosult anyajuhok számát a kiadott igazolások alapján, megyénkénti bontásban, a 6. melléklet tartalmazza, amelyből látható, hogy a hazai juhtenyésztés elsősorban a **keleti országrészben** koncentrálódik. A megyék rangsorában az első Hajdú-Bihar megye, a második Bács-Kiskun megye, a harmadik Szabolcs-Szatmár-Bereg megye.

Az **egy főre jutó éves juhhús fogyasztás** nagy **szóródást** mutat az EU tagországok között, a 10 dkg-os nagyságrendtől (Magyarország) közel 14 kilogrammig (Görögország). Az **EU-15 átlagos fogyasztása 3,4 kg/fő/év** volt 2002-ben (22. ábra). Magyarország tehát nem tartozik a jelentős juhhús- és kecskehús-fogyasztó országok közé, és a fogyasztásban a közeljövőben sem várható lényeges változás.

22. ábra

Néhány EU tagország önellátottsága és fogyasztása juhhúsból (2004)

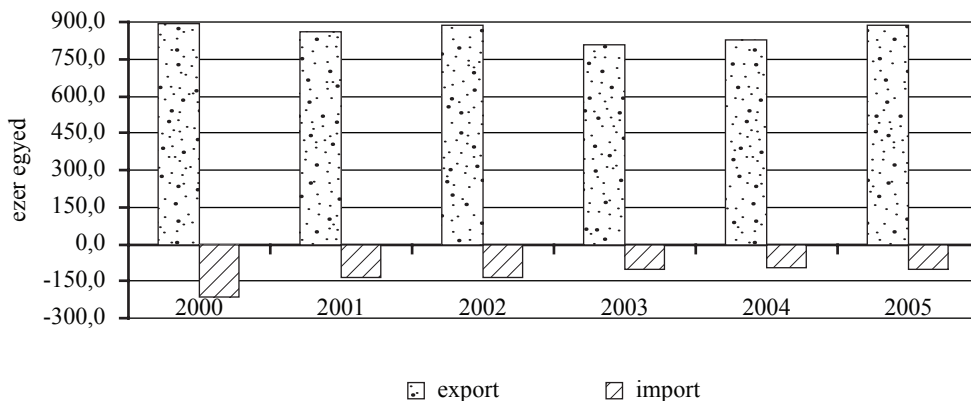

Forrás: Magyar Juhászat 2005/2

Az EU a belső fogyasztási igények kielégítéséhez élőjuh- és juhhúsimportra szorul, aminek döntő része Új-Zélandról és Ausztráliából érkezik. **Magyarország az EU-15 harmadik legnagyobb juhhús-beszállítója.** A magyar export elsősorban Olaszországba és Görögországba irányul. **Kivitelünk meghatározó része élőállat,** évente mintegy **800-900 ezer egyed** exportálunk, ami a teljes kivitel 94-96%-a (23. ábra). Az export mindössze 4-6%-t adja a juhhús. A kiszállított élőjuhok tömege 8012 tonnát, míg az exportált juhhús mennyisége csupán 495 tonnát tett ki 2004-ben.

23. ábra

Exportált és importált élő egyedek száma Magyarországon (2000-2005)

Forrás: Magyar Juhászat 2005/2

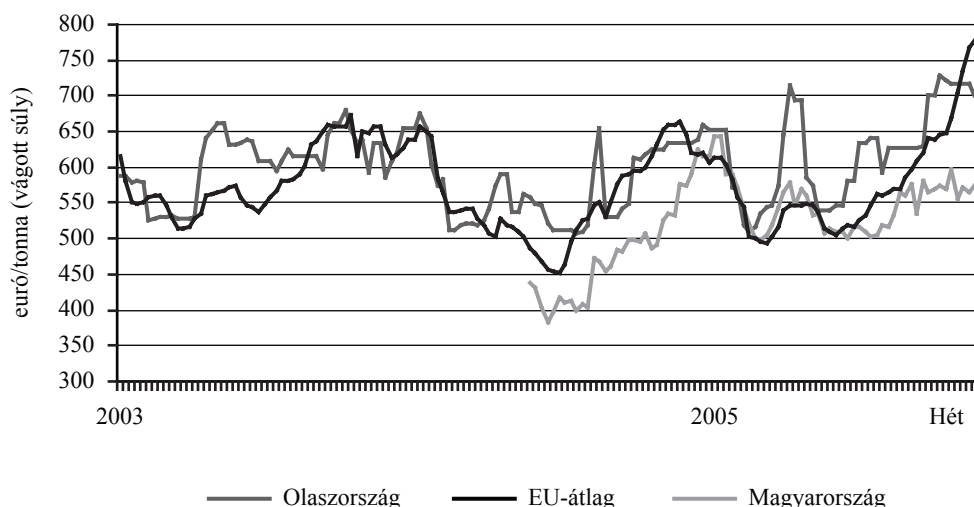
A KSH külkereskedelmi statisztikai adatai szerint Magyarország **2005-ben 7%-kal csökkent élő bárány export** 2004-hez képest, az exportból származó **bevételek** azonban – az előző évinél magasabb áraknak köszönhetően – közel **6%-kal emelkedtek** (24. ábra). A hagyományosan legnagyobb piacnak számító **Olaszországba** mintegy harmadával csökkent a hazai export, a **görögországi kivitel** viszont ugyanekkora mennyiséggel nőtt, vagyis exportunk összességében nem változott. A hazai külkereskedelmi forgalom alakulását erősen befolyásolta, hogy **Románia** csak azonnali vágásra engedélyezte a bárányok kivitelét az EU országaiba, és a továbttartásra irányuló kivitelre nem adott ki engedélyt. Ez az intézkedés elsősorban az olaszországi vágóhidaknak kedvezett, hátrányosan érintette azonban a magyarországi kereskedelmet. A hazai kereskedők korábbi gyakorlata – a román piacról behozott a bárányok, több hétig tartó feljavítás utáni értékesítése (pl. olasz export) – ugyanis így nem volt megvalósítható. Ennek hatására a Romániából importált bárányok mennyisége 2005-ben nem érte el az egy évvel korábbi kétharmadát. A romániai korlátozások tették lehetővé ugyanakkor azt, hogy Magyarország növelni tudta görögországi exportját. Görögország ugyanis – a földrajzi közelség és a kedvező árak miatt – korábban előnyben részesítette a román piacot, a román kiviteli megkötések hatására azonban a görög kereskedők érdeklődése nőtt a magyarországi bárányok iránt. Miután a román korlátozásokat augusztus végén feloldották, az időközben fellépő adminisztrációs nehézségek megszűnése után ismét megindulhatott a továbttartásra szánt bárányok importja Romániából [Stummer, 2006]. Az élőállat-kivitelhez képest **elhanyagolható juhhúsexportunk tovább vesztett jelentőségéből**, 2005-ben nem érte el a 2004-ben exportált mennyiség felét.

A **juh felvásárlási árának alakulására jellemző a szezonalitás**. Húsvét környékén, illetve az év vége felé az árak általában magasabbak, mint az év első felében. Az EU piaci árfigyelési rendszere heti gyakorisággal közli a juh felvásárlási árakat. Külön kategóriát képeznek az északi juhtermelő országokra (Egyesült Királyság, Írország, Hollandia stb.) jellemző ún. **nehéz bárányok** és a mediterrán térségben elterjedt ún. **könnyű bárányok**. Míg az Egyesült Királyságban és Írországban a juhot jellemzően a szarvasmarhákkal együtt tartják, és egész évben legeltetetik, addig Franciaországban és Spanyolországban a juhtartásra szakosodott gazdaságok terjedtek el, ahol az időjárás és környezeti adottságoktól függően legeltetnek, illetve takarmányoznak. Emellett a fogyasztói preferenciák is alapvetően eltérőek. A déli országokban jellemzően a fiatalabb bárányokat részesítik előnyben, szemben a brit-szigetekkel, ahol elsősorban a nagyobb, vöröshúsú állatokat keresik.

Magyarország juhtermelésének több mint 90%-át évről-évre a **déli tagállamokban** értékesíti, ezért a nálunk tenyésztett bárányok – színükben, ízükben, méretükben – a mediterrán fogyasztási igényeknek felelnek meg. Ezen könnyű bárányok felvásárlási ára mintegy 15-70 százalékkal haladja meg a nehéz bárányokét.

A csatlakozáskor a **magyarországi (könnyű bárány) felvásárlási ár** jelentős mértékben elmaradt a közösségi árszinttől, 2004 második felében azonban a szezonális hatásoknak megfelelően gyorsan emelkedett a hazai ár, és 2005 első félévében – a szokásosnak mondható árcsökkenést követően is – már mintegy 20-25%-kal volt magasabb mint egy évvel korábban. Ezzel **2005 elejére** a hazai árak **felzárkóztak az uniós, valamint az olasz árszinthez**. Az EU juhhúspiacán 2005-ben a könnyű bárányok ára 8-10%-kal volt magasabb a megelőző évinél. A közösségi árak 2005 szeptemberében és októberében bekövetkezett emelkedése a spanyol felvásárlási árak dinamikus növekedésével magyarázható, amit egyrészt a Spanyolországban és Portugáliában 2004 végén megjelent kéknyelvűség betegség okozott, másrészt a dél-európai országokat sújtó szárazság is az áremelkedés irányába hatott [Stummer, 2006]. Bár ezzel a folyamattal egyelőre nem tart lépést a hazai ár, így is kedvezőek a tendenciák (24. ábra).

A könnyű bárányok felvásárlási árának alakulása (2003-2005)

Forrás: Európai Bizottság

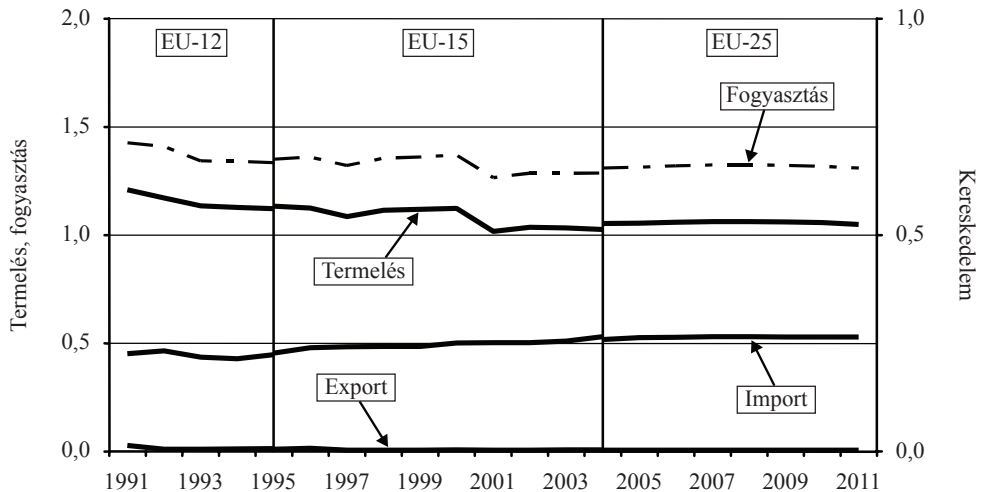
3.3. A juhágazat kilátásai

A legjelentősebb juhhúsexportőr országok, **Új-Zéland** és **Ausztrália** a világkereskedelem kétharmadát képviselik, szerepük **továbbra is meghatározó** marad. Új-Zéland bárányhús exportja előreláthatóan lassú ütemben nő. Az **exportár** az elkövetkező években is a jelenlegi **magas szinten marad**, sőt az európai kereslet élénkülése még áremelkedést is okozhat. Ausztráliában az export 30%-os bővülését az USA növekvő kereslete, valamint az ausztrál belső fogyasztás csökkenése tette lehetővé. A **legfontosabb importőrök továbbra is az EU és az USA** lesznek [Popp és Potori, 2005].

A 2006-ra szóló prognózisok szerint az EU legnagyobb termelőjének számító Egyesült Királyságban, valamint Görögországban a juh- és kecskehús-termelés 4%-kal, Spanyolországban és Franciaországban 1%-kal mérséklődik. Az **EU-15 juh- és kecskehús-termelése** összességében várhatóan **2,5%-kal csökken 2006-ban**. A fogyasztás a legtöbb országban valamelyest visszaesik, jobb esetben változatlan szinten marad. A fogyasztás csökkenése azonban kisebb lesz (1% körüli), mint a termelés mérséklődése. **Görögország** részéről a termelés csökkenése miatt 2006-ban is **fokozódó keresletre** lehet számítani, ami **Magyarország számára további lehetőségeket** kínál a görög piacon [Stummer, 2006].

Az Európai Bizottság előrejelzése szerint az **EU-25** juhhús termelésében, fogyasztásában és kereskedelmében 2011-ig nem várható jelentős, meghatározó változás. A **fogyasztás kismértékű növekedése mellett** valamennyit **az import is emelkedik** (25. ábra).

Termelés, fogyasztás és kereskedelem (mio. t.)

Forrás: Európai Bizottság [2005]

Magyarországon az **összevont területalapú támogatás** bevezetésével, a termeléstől függetlenített támogatások nemzeti tartalék terhére történő üzemsoros „visszaosztásával” a juhtartás a marhahizlalás mellett az egyik legjövedelmezőbb állattenyésztési ágazattá válhatna közép és hosszú távon. Megjegyzendő azonban, hogy a **szántó- és gyepterülettel egyáltalán nem rendelkező juhtartók támogatottsága** számottevően **romlik**. Emellett lényeges kiemelni, hogy mivel a juhászok által használt, az összevont területalapú támogatásra jogosult szántó- és gyepterületek több mint fele bérlemény, a **földbérleti díjak** alakulása a jövedelmezőséget alapjaiban meghatározó tényező marad⁸.

Az SPS bevezetése, az anyajuhprémium és kiegészítő támogatásai termeléstől történő részleges leválasztása miatt azonban az **anyajuhok egyedszáma**, becsléseink szerint, 2010-ig **nem haladja meg az 1,1 milliót**. Ennek következtében **vágójuh-előállításunk** sem változik számottevően, előreláthatóan **évi 19 ezer tonna** körül alakul.

Az évtized végéig **nem valószínűsíthető** különösebb **változás sem az export volumene, sem a célpiacok, sem a kivitt áru jellege** tekintetében⁹. Ezt az is alátámasztja, hogy a hazai vágóhidak olasz tulajdonban vannak, amelyeknek nem érdeke a termékszerkezet vagy a külpiaci irányultság átalakítása. Megjegyzendő azonban, hogy exportpozíciónkat javíthatnánk az olasz piacon, ha jobban alkalmazkodnánk a **szézonális igényekhez**, így a bárányeladások nemcsak húsvétra korlátozódnának, hanem áthúzódhatnának az esztendő második felére (*Ferragosto*, Karácsony) is.

Juhhúsimportunk továbbra is elhanyagolható marad. Fogyasztásunk rendkívül csekély, ennek növekedése csökkenthetné az ágazat külpiaci függőségét, ám a fogyasztói szokások, valamint a juhhús más húsfélékhez viszonyítva magas fogyasztói ára miatt a **kereslet élénkülésére** gyakorlatilag **alig van esély**. Ettől függetlenül fontos feladat a hazai **juhhús fogyasztás** ösztönzése, a **belföldi forgalmazás** feltételeinek megteremtése, javítása.

⁸ Az MJSZ 2004. évi gyűjtésében szereplő, több mint 4,5 ezer tenyészet (807 ezret meghaladó, támogatásra jogosult anyajuhállomány) közel 316 ezer hektár földterület tartozott, ennek közel 55%-a bérlemény volt.

⁹ A legnagyobb konkurensünk, Románia EU-csatlakozása már 2007-től zavarokat okozhat exportpiacainkon.

Összességében az elkövetkező években az **állomány stagnálása**, esetleg kismértékű növekedése várható, mivel a támogatási jogosultságok szabta korlátokon felül, valószínűsíthetően nem lesz jövedelmező a juhtenyésztés. A piaci lehetőségeink területén drasztikus változások nem várhatók. Célpiacaink nem változnak a közeljövőben, mivel termelési struktúránk, és mára kiépült piaci kapcsolataink egyértelműen a **kelet-mediterrán térséghez** kötik a magyar termékeket. Fenyegtetést az **EU állatjóléti szabályozásának szigorodása** (az élőállat-szállítás korlátozás) jelent, ebben az esetben ugyanis a hazai feldolgozóipari kapacitásokat alkalmassá kell tenni a juhhús feldolgozására.

Mindezek tükrében a juh-termékpálya valamennyi szereplője számára a **versenyképesség** megőrzése és javítása érdekében a következő feladatokat kellene végrehajtani:

- Az ágazat életképességének megőrzéséhez elengedhetetlen a **szakosodott feldolgozóipari struktúra** kialakítása és működésének segítése a közösségi támogatások kiemelt orientálásával.
- A rét- és legelőterületek kihasználtságának növelése, a „juhállomány/legelő-arány” javítása.
- A bárány szaporulati mutatók javítása.
- A jövedelmezőséget javítaná a **szabadtartásos, legelőkertes technológia** elterjedése, amivel az élőmunka felhasználás hatékonysága javulhatna. Ehhez azonban a vagonbiztonság megszilárdítása szükséges.

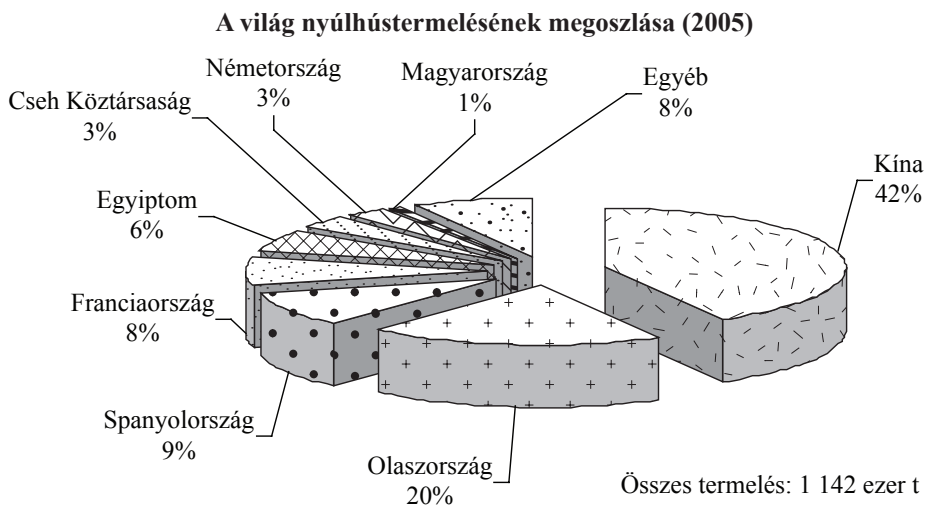
4. Nyúlágazat

4.1. A nyúlágazat külpiaci helyzete

A FAO adatai szerint a **világ nyúlhústermelése 2005-ben** valamivel több mint **1,14 millió tonna** volt. Ebből Európa megközelítőleg 50, Ázsia 41, Afrika 7, Amerika 2%-kal részesült¹⁰. Bár az **Európai Unió** tartja vezető szerepét, **részesedése** a világ termeléséből az elmúlt években kétharmadról hozzávetőleg **50%-ra csökkent**.

A nyúlhústermelő országok közül kiemelkedik **Kína**, az ázsiai kibocsátás szinte teljes egésze innen származik. Európában **Olaszországnak** a vezető szerepe, a kontinens termelésének 40, a világ előállításának 20%-ával. E két országot követi **Spanyolország és Franciaország**. A legnagyobb nyúlhústermelők között **Magyarország** a kilencedik helyen szerepel. Bár a világ termelésében betöltött egy százalékos részesedésünk kicsi, kizárólagos exportirányultságunk miatt **meghatározó szerepünk van a nyúlhús világpiacon** (26. ábra).

26. ábra

Forrás: FAO, 2006

Az elmúlt 20 évben nem változott lényegesen Európa nyúlhús-előállítása. Figyelemre méltó azonban a **francia** termelés kismértékű és a **spanyol termelés dinamikus előretörése**. A franciák a növekedést a kis telepek megszűnésével, illetve azok kereskedelmi forgalomból való kiesésével magyarázzák. A spanyolok a francia modell átvételével, a nagy telepek szervezésével indokolják termelésük felfutását. Az **olasz kibocsátás enyhén csökkent** az elmúlt években, ami **legfontosabb exportpiacunk bővülését** vetíti előre. A volt szocialista országok termelése a rendszerváltást követő időszakban nagymértékben visszaesett. Ez alól egyedül Csehország kivétel, ahol az állami támogatás hatására az ágazat helyzete kedvezően

¹⁰ Az USA-ban a Csendes-óceán menti államokban, valamint Missouriban és Arkanszasban, Kanadában Québec és Ontario területén számottevőbb a nyúltenyésztés. Közép-Amerikában Mexikó, Dél-Amerikában Brazília és Uruguay termelése emelhető ki. Afrikában a Földközi-tenger menti országokban (Egyiptom, Marokkó) ismertebb a nyúlhús, de Nigériát és Ghanát is érdemes megemlíteni. Ázsiában Kína mellett Indonéziában, a Fülöp-szigeteken, Malajziában, Thaiföldön, Vietnámban és Dél-Koreában termelnek kisebb mennyiségben nyúlhúst.

alakult az elmúlt években. **Csehország növekvő részesedése az európai nyúlpiac**on figyelmeztető jel Magyarország számára, ugyanis Csehország – Bulgária, Románia, Lengyelország és Szlovákia előtt – elsőszámú versenytársunk célpiacainkon.

Bár 2003-ban még **Olaszország** nyúlhúskivitele volt a legnagyobb, a rá következő évben már **Kína** volt a **vezető exportőr**, 6,4 ezer tonna nettó kivitellel. Kína – a termelés és fogyasztás volumenéből adódóan – rendkívüli gyorsasággal reagál a világpiaci változásokra, és alapvetően befolyásolja az árak alakulását. Áraik az európainál alacsonyabbak, a kínai nyúlhús minősége azonban gyengébb. Hajóval csak fagyasztott árut tudnak szállítani, ezért azokat a piacokat, ahol a friss, előhűtött nyúlhúst kedvelik, nem veszélyeztetik. A kivitel tekintetében **második helyen Magyarország** állt 2004-ben, **5,2 ezer tonna nettó exportmennyiséggel**. Az argentinok, spanyolok, franciák és olaszok kereskedelmi mérlege is pozitív volt 2004-ben (24. táblázat).

Nyúlhúsból a **legnagyobb importőr-régió** 2004-ben az **EU-15** volt, 22,9 ezer tonnás behozatallal. A legtöbb nyúlhúst **Németország** vásárolta, de jelentős mennyiséget importáltak a belgák, a franciák és az olaszok is. Érdemes megemlíteni, hogy Svájc, Japán és az USA is nagy mennyiségű nyúlhús-behozatalra szorultak (23. táblázat). Svájc elsősorban Magyarországtól, Japán és az USA Kínától vásároltak. Az USA-ban különösen azokban az államokban keresett a nyúlhús, ahol olasz vagy spanyol ajkú bevándorlók telepedtek le.

23. táblázat

A jelentősebb nyúlhúsexportőr és -importőr országok kereskedelme (2004)

Me.: karkasz, tonna

Ország	Export	Import	Egyenleg
Kína	6 396	0	6 396
Magyarország	5 218	0	5 218
Argentína	4 584	0	4 584
Spanyolország	4 629	441	4 188
Franciaország	5 389	3 017	2 372
Olaszország	4 177	2 319	1 858
Lengyelország	834	28	806
Japán	0	733	-733
Görögország	8	956	-948
Belgium	2 017	3 047	-1 030
USA	7	1 097	-1 090
Portugália	10	1 808	-1 798
Svájc	1	2 574	-2 573
Németország	172	4 485	-4 313

Forrás: FAO, 2005

Az **egy főre jutó nyúlhús fogyasztásban Málta vezet**, igaz ebben komoly szerepe van a turizmusnak, mivel a legtöbb étterem, mint helyi specialitást kínálja a nyúlhúsból készült ételeket. Máltát **Ciprus** követi **5 kilogramm** feletti fogyasztással. Az olaszok, a franciák, a belgák és a spanyolok hasonló mennyiségű nyulat esznek (1,5-2,8 kg/fő/év).

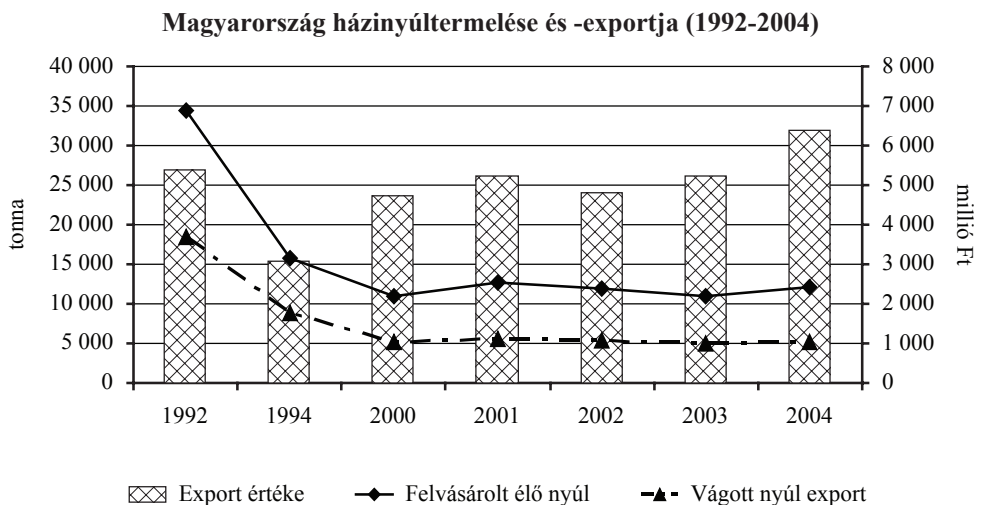
A portugálok után a csehek következnek évi közel 2 kilogrammos fejenkénti fogyasztással. Míg az oroszok, a szlovének, a románok és a lengyelek is 0,5-0,8 kilogramm nyúlhúst esznek meg évente, addig **Magyarország 20-30 dekányi** egy főre jutó éves mennyiséggel a lista 40. helyén található.

A nyúlhús elterjedtsége szempontjából nagy jelentősége van a **tradícióknak**. A zsidó és a hindu vallások például tiltják a nyúlhús fogyasztását. A többi országban elsősorban a szokás határozza meg e húsfajta népszerűségét. Figyelemre méltó továbbá, hogy az utóbbi években, egyes országokban, mint például Svájc, Németország, Olaszország, jelentősen **nőtt a darabolt és tovább feldolgozott nyúlhús iránti igény**. Míg az olaszok húsz éve csak egész karkaszt vásároltak, ma ennek aránya 54%-ra csökkent, míg 36%-ban darabolt, 10%-ban konyhakész terméket vesznek. Országoként **eltérő az ideális vágósúly és a karkasz kívánatos súlya** is. Általában elmondható, hogy az északi népek nagyobb, a déliek kisebb súlyban vágják a nyulat. Ebben szerepe van annak is, hogy a nagytestű fajták inkább Észak- és Közép-Európában terjedtek el, míg a déli, melegebb éghajlaton a kisebb testű, a hőséget jobban tűrő fajták honosak.

4.2. A nyúlágazat belpiaci helyzete

A hazai házinyúltenyésztés, mint árutermelés az 1960-as években kezdett kibontakozni. Az 1970-es évek közepéig a termelés szinte teljes mértékben élő állatként került exportra, döntően Olaszország felé. Ezt követően sorra jöttek létre a korszerű nyúlfeldolgozó üzemek, jórészt olasz importőr cégekkel kooperációban. Az alapanyag-termelés folyamatosan nőtt, egészen az 1990-es évek elejéig, amikor meghaladta az évi 35 ezer tonna élősúlyt (13 millió darab). Az **1990-es évek folyamán** végbement struktúraváltás következményei alól a nyúltenyésztés sem tudta kivonni magát és **az ágazat kibocsátása drasztikusan csökkent**. A termelés 1992-1994 között kevesebb mint a felére esett vissza, és 1994 óta gyakorlatilag stagnál (27. ábra).

27. ábra

Forrás: Nyúl Terméktanács

Az 1990-es években gyökeresen megváltozott a termelői kör szerkezete. Az évtized elejéig még több tízezer kistermelő foglalkozott nyúltartással, zömük termelőszövetkezeti, állami gazdasági vagy ÁFÉSZ integrációban. A garantált felvásárlás termelési és értékesítési biztonságot nyújtott a számukra. Az 1990-es évtized első felében létrejöttek az első vállalkozói méretű telepek, amelyek fokozatosan átvették a termelésből lemorzsolódó kistermelők helyét a piacon. A 2000-es évek elejére már ezek a telepek váltak a termelés meghatározóivá. Míg az ún. kistermelői, háztáji nyúltermelés volumene mára 1 millió db/év szintre süllyedt, addig a **termelés kétharmada-háromnegyede a 100 anya fölötti létszámú telepeken folyik**. A Nyúl Termékτανács 2005-ben 80-90 olyan vállalkozást regisztrált, amelyek a fenti üzemméretben termeltek és összesen mintegy 100 ezer anyát tartottak. Sok egyéb tényező mellett a fő ok, amiért e termelői kör nem vált szélesebbé, a rendkívül magas fajlagos beruházási költség. Az 1990-es évek második felétől ugyanakkor a különféle támogatási konstrukciók hozzájárultak a nagyobb, több ezer anyás telepek létrejöttéhez (24. táblázat). A nyúlágazatnak juttatott **közvetlen támogatások** 2005-től megszűntek.

24. táblázat

A hazai nyúlágazat támogatása jogcímenként (2000-2004)

Me.: ezer Ft

Támogatási jogcím	2000	2001	2002	2003	2004
Növendék tenyésznyúl beállítás	79 018	131 352	174 952	197 152	86 458
Vágóhídi húsvizsgálati ktg.	19 128	25 886	26 319	20 265	-
Veszélyes hulladék-megsemmisítés	28 424	29 526	65 689	64 603	-
Élőállat szállítás állatorvosi ktg.	16 127	-	13 065	8 302	-
Összes támogatás	142 697	186 935	280 025	290 322	86 458

Forrás: Nyúl Termékτανács

Az ágazatban **terjed a szervezett termelés igénye**, aminek köszönhetően már **6 termelői csoport** alakult és kapott 2004-ben, illetve 2005-ben részben ideiglenes, részben állandó miniszteri elismerést. E csoportokon belül általában egy-egy nagyobb, több ezer anyás vállalkozás és több tucat kisebb, néhány tíz vagy száz anyás vállalkozás működik együtt, többnyire szövetkezeti formában.

A nagy vállalkozói méretű telepek a fajtaváltás terén is úttörő szerepet játszottak. Ennek eredményeként a **hazai tenyészállomány** alapvetően **alkalmas a gazdaságos és hatékony termelésre**. Magyarországon jelenleg **hat véglegesen** és egy ideiglenesen **elismert tenyésztőszervezet** működik (7. melléklet). A szervezetek tevékenységét az OMMI folyamatosan ellenőrzi, a genetikai előrehaladást időszakonként vizsgálja. Hivatalos forgalmazási engedéllyel, amellyel az állami támogatás igénybe vehető volt, csak ezen tenyésztő szervezetek és azok szaporító telepei rendelkeznek.

A fajtatizsita és a hibridnyúl választásánál a termelőképeséget, a termelési feltételeket, a termelés intenzitásának fokát, a tenyészállatok és a tenyészutánpótlás árát, a gazdaságosságot kell figyelembe venni. A külföldi eredményekben bízó és a drága beruházást vállaló svájci és olasz tulajdonú telepeken kizárólag hibridek vannak. A „**vállalkozói méretű**” **nyúltelepek** nagy részénél a **Pannon fehér nyúl** tartása jellemző.

A kibocsátás döntő részét adó nagyüzemi nyúltermelés volumene az utóbbi években is töretlenül nőtt. A támogatásoknak köszönhetően gyakorlatilag valamennyi termelő eszközölt kisebb-nagyobb fejlesztéseket, bővítve kapacitásait, modernizálta a technológiát. Ennek eredményeként **a nagyüzemi telepeken használt takarmányozási, tartási és tenyésztési technológia, a különböző hazai fajták és külföldi hibridek alapvetően megfelelnek a közösségi normáknak.** Meg kell jegyezni azonban, hogy a hazai telepeken a fájlagos takarmány-felhasználás 4 kg/kg élősúly-gyarapodás felett van, míg Nyugat-Európában ez az érték 3,7-3,8 kg/kg körül alakul, vagyis e téren még van mit javítaniuk a hazai tenyésztőknek.

A valamikori kilenc állami és szövetkezeti tulajdonban lévő vágóhíd közül 2005 óta négy rendelkezik európai uniós export engedéllyel, azonban mindössze három vágóhíd üzemel folyamatosan. Ezek közül egy olasz, egy svájci, egy magyar tulajdonban van. A közösségi engedéllyel rendelkező vágóhidak összes **kapacitása évi 11-12 millió darab nyúl** levágását teszi lehetővé, amely mennyiség több műszak beiktatásával növelhető is lenne. A felvásárlás csökkenése, illetve stagnálása miatt azonban egyre rosszabb a vágóhidak kihasználtsága. Míg 1990-ben még néhány vágóhíd 100%-ban ki tudta használni kapacitását, és az átlag meghaladta a 78%-ot, addig 2003-ban csak két vágóhíd érte el ezt a szintet, és az **átlagos kihasználtság 50% alatt** volt (25. táblázat). Az alacsony kihasználtság foglalkoztatási problémákhoz, magas önköltséghez, és így a működés szempontjából bizonytalan helyzethez vezet, tovább rontva a feldolgozó üzemek versenyképességét. Ugyanakkor a viszonylag jól kihasznált üzemekben a tulajdonosok az utóbbi években jelentős beruházásokat hajtottak végre annak érdekében, hogy korszerűbb feldolgozó kapacitásokkal – elsősorban a daraboló és csomagoló technológia modernizálása révén – növelhessék a magasabban feldolgozott nyúlhústermékek kivitelét.

25. táblázat

A hazai nyúlvágóhidak kapacitása és kihasználtsága (2000-2003)

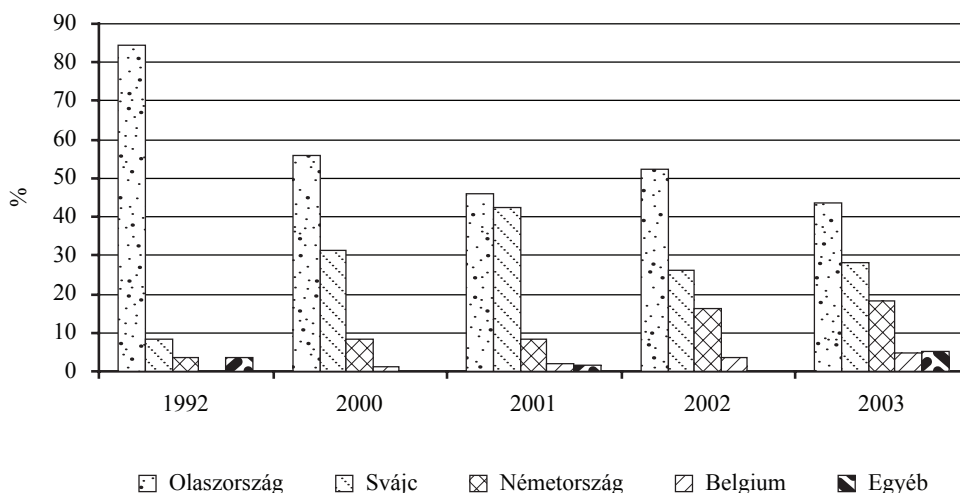
Telephely	Kapacitás, millió db/év	Kihhasználtság (%)			
		2000	2001	2002	2003
Környe	4	-	-	-	7
Baja	3	40	51	76	80
Lajosmizse	2,2	92	96	92	90
Baj	2	54	63	35	15
Kisvárd	2	-	-	-	-
Gyomaendrőd	1,5	-	-	-	-
Jászberény	1	15	10	-	-

Forrás: Kling [2004]

A Magyarországon évente termelt 5-6 ezer tonna nyúlhús 96%-a exportra kerül. A vágóhidak tulajdonos- és termékszerkezetének átalakulása maga után vonta az **exportárualap szerkezetének és az exportpiacok összetételének változását** is. Míg az 1990-es évek elejéig az export 90-95%-a egész testként, közel 90%-ban Olaszországba került piacra, addig néhány éve már a **teljes volumen fele-kétharmada magasabb feldolgozottságú**, darabolt, kicsontozott terméként lépi át az országhatárt. Az olasz piac veszített jelentőségéből, a megtermelt áru növekvő hányada egyéb piacokon – Svájc, Németország, Belgium stb. – talál vevőre (28. ábra). Az utóbbi egy-két évben új, meglehetősen kicsiny piacokként megjelent a **hazai vásárlói kör is**.

28. ábra

A magyarországi nyúlhúsexport relációs megoszlása (1992-2003)

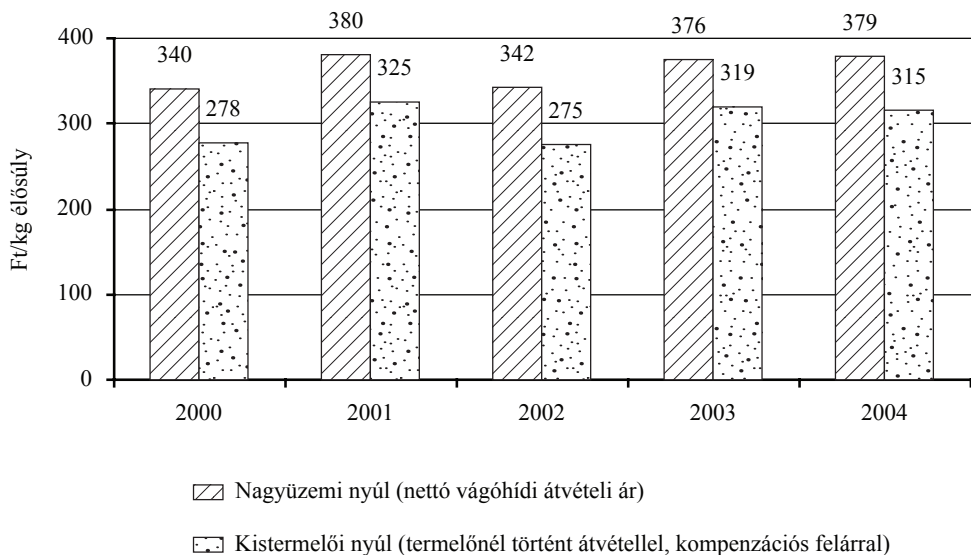
Forrás: Nyúl Terméktanács

Magyarország nyúlhúsexportja – volumenét és értékét tekintve – viszonylag stabilan alakult az utóbbi években. Az AKI Statisztikai Osztályának adatai alapján a hazai nyúlhúsexport 2005 első nyolc hónapjában mindössze 2%-kal (3450 tonnáról 3393 tonnára) csökkent 2004 azonos időszakához képest. A dollárban kifejezett kivitel 4%-kal esett vissza.

A **nyúlhús belföldi forgalma** mintegy **200-300 tonna évente** (a termelés 3-4%-a), vagyis a magyar fogyasztó alig veszi ezt a húsfajtát. A nyúlhús hazai háttérbeszorulásáért részben **árfekvése**, részben **korlátozott elérhetősége**, valamint a **fogyasztói szokások** okolhatók. E húsfajta fogyasztói ára a nemesebb részeknél, mint a combja és gerince 2000 forint felett van, az olcsóbb részeknél 1000 forint körül alakul kilogrammonként, vagyis közel kétszer annyi, mint a baromfihús ára. Ráadásul a nyúlhús hazai kínálata is szűkös, mivel csak a nagyobb áruházláncok és a színvonalasabb vendéglők forgalmazzák. Figyelembe kell venni azt is, hogy Magyarországon a nyúl elsősorban tartásra és – ha egyáltalán – csak másodsorban fogyasztásra szánt háziállatként él a köztudatban, elkészítésének nincs olyan hagyománya, mint például a mediterrán konyhában. Élettani hatásait tekintve ugyanakkor a nyúlhús megfelel a modern táplálkozás követelményeinek, mivel kedvező a zsírsavösszetétele, a baromfihúsnál is magasabb a fehérje- és alacsonyabb a zsírtartalma.

A nyúlhús-**felvásárlási árak** – a 2002. évi rendkívül rossz piacmenet¹¹ után – 2003-ban és 2004-ben az átlagosnál kedvezőbben alakultak Magyarországon (29. ábra). **Jelentős különbség** tapasztalható ugyanakkor a **nagyüzemi és a kistermelői nyúl átvételi ára között**. Az 50-70 Ft/kg közötti különbséget árnyalják a következő tényezők: A háztáji nyúlra eső vágóhídi szállítási költség – a kisebb tételekből adódó költségesebb disztribúció miatt – 45-70 Ft/kg között alakult az elmúlt 5 évben, míg a nagyüzemet csak 15-20 Ft/kg terhelte. Ugyanakkor a feldolgozók költségeit csökkenti a kistermelői árban lévő, magasabb szállítási költségeket ellensúlyozó kompenzációs felár. Végül soron a vágóhidaknál felmerülő költségek terén a nagyüzemi nyúl 20-40 Ft/kg, azaz 6-12% többletköltséget jelent, amit a jobb húskihozatal és a pontosabb tervezhetőség, valamint a teljes mértékben kialakított nyomkövethetőség gyakorlatilag kompenzál.

29. ábra

A nagyüzemi és kistermelői nyúl felvásárlási árának alakulása (2000-2004)

Megjegyzés: a 2000. és 2001. évi adatok terméktanácsai becslések
 Forrás: Nyúl Terméktanács

Az **európai nyúlpiac** szereplői **rossz** évet zártak **2005-ben**: a hazai termelők számára meghatározó olasz piacon a termelői árak az év közepére az év eleji 1,70 euró/kg-ról 1,24-1,28 euró/kg-ra (250 Ft/euró árfolyam mellett 310-320 Ft/kg) csökkentek és a feldolgozott termékek árai is követték az élő árak alakulását. Az árak visszaesésében – a fogyasztás csökkenése mellett – közrejátszott a tengerentúli (argentín, kínai) fagyasztott nyúlhús ismételt megjelenése az európai piacokon. Kedvezőtlenül befolyásolta a nyúlárakat a pulyka- és csirkehús alacsony ára is.

¹¹ A 2002. évi gyenge hazai piaci árakat a kínai import okozta piaci krízis váltotta ki, ami az ottani termelés 2002. évi rendkívüli bővülésével magyarázható.

A túlkínálat miatt a nyúlhús **piaci ár 2005 szeptember elejéig alacsony maradt**. A hazai feldolgozók a friss árut csak veszteséggel tudták értékesíteni és egyidejűleg mintegy 100 tonna fagyasztott készlet is felhalmozódott, anélkül, hogy akár kis mértékű veszteséggel járó eladási lehetőségek mutatkoztak volna. A termelői átvételi árak kialakításakor a feldolgozók tompították a negatív hatásokat, így a nagyüzemi nyúl átvételi ára a nyári hónapokban az olasz árszinttel megegyezően 310-320 Ft/kg, a kistermelői nyúl telepi átvételi ára 260 Ft/kg körül alakult.

A kereslet **2005 szeptemberétől** nőtt és **az árak** mind a külpiacokon, mind Magyarországon **emelkedni kezdtek**. A hazai árak ugyanakkor nem követték teljes mértékben a külpiaci árak alakulását, miután az árcsökkenéseket a hazai vágóhidak csak mérsékelten érvényesítették. Hozzá kell tenni, hogy 2005 novemberére a 2 euró/kg-ot is meghaladó árak kialakulásában szerepe volt az egész Európában megjelenő, de Olaszországban különösen erős **madárinfluenza-pániknak**. Ennek hatására Olaszországban néhány hét alatt mintegy 150 ezer tonna csirke- és pulykahús fagyasztott készlet halmozódott fel, miközben az élőállat átvételi árak a korábbi felére-kétharmadára estek vissza.

Az ünnepek elmúltával, **2006 januárjától az árak** ismét **csökkentek**, február elején 1,40-1,50 €/kg körül alakultak. A baromfihús fogyasztása – a csökkenő baromfihús-áraknak köszönhetően – ismét emelkedett a nyúlhús rovására. Nehezíti a nyúlhús értékesítését, hogy a **tengerentúli szállítók**, főleg Kína újból nagyobb mennyiségben kínál és értékesít fagyasztott darabolt nyúlhúst az európai piacokon. Áraik, még a júni néhány százalékos felértékelődése ellenére is versenyképesek, combot 4,50 €/kg, kicsontozott húst 4 €/kg alatt szállítanak Európába.

4.3. A nyúlágazat kilátásai

Európa és hazánk nyúltenyésztése és fejlődése szempontjából meghatározó a **kínai**, valamint az **argentín termelés alakulása**, ahol a jövőben a kibocsátás további növekedése várható. Annak ellenére, hogy ezekben az országokban előreláthatóan a fogyasztás is nő, számítani kell a harmadik országokból érkező uniós import növekedésére. Kínában – a 2002. évhez hasonlóan – 2006-ra ismét a termelés felfutása várható, az Argentínából származó áru pedig új konkurenciát jelent az európai országok számára, mivel exportja folyamatosan emelkedik. A tengerentúli export mellett oda kell figyelniük a velünk együtt csatlakozott országok, elsősorban **Csehország** és Szlovákia, valamint kisebb mértékben Lengyelország Európa nyúlhúspiacán betöltött, **egyre fontosabb szerepére is**, ugyanis célpiacaink megegyeznek.

A hazai nyúltenyésztés viszonylag kedvező helyzete megmaradhat az elkövetkező években is. Az ágazatnak **nemzeti szinten** a WTO terminológia szerinti ún. **zöld dobozos támogatások nyújthatók**. Kedvező tendencia számunkra, hogy a **jelentős nyúlhústermelő és egyben fogyasztó** – főleg mediterrán – **országokban a termelés** várhatóan évi néhány százalékkal **tovább csökken**, miközben a fogyasztás mennyiségében érdemi csökkenés nem várható. A nyúlhús az igényes, egészségorientált nyugat-európai fogyasztók körében továbbra is kedvelt húsféleség marad. Várhatóan a **magyarországi fogyasztás is nőni fog**, amit a hazai vásárlóerő növekedése és a mediterrán konyha népszerűbbé válása ösztönöz.

A középtávon kedvezőnek ígérkező tendenciák ellenére, a Nyúl TermékTanács **2006-ra** az elmúlt 2-3 évnél **kedvezőtlenebb piacmenetet** prognosztizál. A termelői átlagár várhatóan a 2005. évi **350-360 Ft/kg alatt** marad, amennyiben a Forint nem gyengül tovább. Ezt alátámasztja, hogy a 2002. évi rendkívül alacsony ár következtében visszaesett 2003. évi termelési szinthez képest mintegy 30%-kal nagyobb kibocsátás várható 2006-ra.

Magyarországon a nagyüzemi nyúltenyésztés jövedelmezősége kedvezően alakult az elmúlt évek folyamán, az ágazat nyeresége – kiegészítve a különböző nemzeti támogatásokkal – megfelelő fejlesztéseket tett lehetővé mind a termelés, mind a feldolgozás és értékesítés terén. Ez a fejlődés megteremtette a hatékony, koncentrált, intenzív tartáson alapuló termelés alapjait, ami a kedvező piaci tendenciákkal együtt (fő nyugat-európai piacainkon a termelés összességében csökken, a fogyasztás enyhén növekszik, így az értékesítési árak középtávon kedvezően alakulhatnak) a **hazai nagyüzemi termelés növekedését** vetíti előre. Ugyanakkor a fajlagos takarmány-felhasználásban Magyarország elmarad a nyugat-európai szinttől, így ezen a téren – a tartás- és tenyésztéstechnológia további korszerűsítésével – még van mit fejlődniük a hazai tenyésztőknek.

A **háztáji nyúl** esetében a **termelés további csökkenésére** kell számítani. Jövője ezeknek a termelőknek csak akkor lesz, ha valamilyen **termelési szervezethez** (termelői csoport, szövetkezet, vágóhidak integrációja stb.) társulnak, végrehajtják a **fajtaváltást** és így **megfelelő és egészséges minőséget** képesek előállítani.

Az ágazat jövedelmezőségére vonatkozó prognózist ugyanakkor számtalan bizonytalansági tényező nehezíti. Mivel a nyúlágazatban rendkívül magas a rövid távú beruházási igény (a termelési költség 70-75%-a a keveréktakarmány költsége, és csak ezt követik a bér- és bérjellegű, állategészségügyi- és közműköltségek), a jövedelmezőséget alapvetően a felvásárlási árak és a takarmányárak alakulása, valamint a beruházások ütemezése (beruházás időszaka, önerő és hitel, vissza nem térítendő támogatás aránya, hitel minősége, kamattámogatás stb.) határozza meg.

Mindezek tükrében a **hazai nyúlágazat versenyképességének** a javítása érdekében a következő feladatokat kellene végrehajtani:

- A hazai **nyúlhús-fogyasztás** ösztönzése, a **belföldi forgalmazás** feltételeinek megteremtése.
- Az **eredetigazolási és termék-nyomonkövethetőségi rendszerek** kiegészítése a termékpálya valamennyi szereplője számára.
- A meglévő **exportpiacok** megtartása és fejlesztése, illetve újak szerzése.
 - Elsődleges szempont a jelenlegi legfontosabb célországok (Olaszország, Svájc, Németország, Belgium stb.) igényeinek minél teljesebb körű kielégítése a termékkör, feldolgozottság stb. tekintetében.
 - Ugyanakkor számos olyan ország is van, amely nagy mennyiségben importál nyúlhúst (pl. Portugália, Görögország, Japán és az USA), de Magyarország nem tartozik a legfontosabb szállítók közé. Annak ellenére, hogy ezeknek az országoknak többnyire kialakult szállítói körük van (így például a portugálok elsősorban a spanyoloktól vásárolnak), érdemes megvizsgálni, hogy hol és milyen termékekkel lehet potenciális lehetőségünk a megjelenésre vagy az eladások növelésére. Azokban az országokban is lehet piaca a magyar nyúlnak, amelyek többet exportálnak, mint importálnak, egyes vállalatok ugyanis a behozatalban, mások a kivitelben érdekeltek, így sokszor az egyik országba bevitt nyúlhús a másikba vándorol.

- A **nemzeti és közösségi támogatások** hatékony, minél szélesebb körű kihasználása.
 - A háztáji termelők helyzetét javíthatja a szerveződés. A termelői csoportokat, szövetkezeteket az EU is előnyben részesíti a különböző pályázatok elbírálásánál.
 - További ágazati támogatást jelenthetnek az Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Programban (AVOP) szereplő pályázati lehetőségek, amelyeket a termékpálya valamennyi szereplője igénybe vehet.

Összefoglalás

Az Agrárgazdasági Kutató Intézet (AKI) az elmúlt időszak folyamán több tanulmányban és elemzésben foglalkozott a fő állati termékek (sertéshús, csirkehús, marhahús, tehéntej) piaci helyzetével és kilátásaival [Popp és Potori ed., 2005]. Az összes **mezőgazdasági termelésből kisebb arányban részesülő állattenyésztési ágazatokról** azonban nem készült az utóbbi években részletes, mélyreható elemzés. Ugyanakkor ezen ágazatok némelyike **esetében Magyarország fontos szerepet tölt be a nemzetközi kereskedelemben**, sőt bizonyos termékeknél a világpiacon meghatározó szereplője.

E „kisebb” állattenyésztési ágazatok közül a következőket vizsgáltuk:

- Pulykahús-termelés;
- Liba- és kacsahús-termelés, valamint hizottmáj-termelés;
- Juhhústermelés;
- Nyúlhústermelés.

Ezen ágazatok kibocsátásuk nagy részét exportpiacokon értékesítik, így a versenyben maradás alapvető feltétele a külpiacon folyó folyamatok ismerete. Mivel ezeknél a termékeknél a világkereskedelem viszonylag kis mennyiségekre, illetve kevés piaci szereplőre korlátozódik, a kereslet és kínálat kisebb változásai is jelentős hatással vannak az árak és mennyiségek alakulására. Piaci instabilitás adódhat a fontosabb exportörök kínálatának ingadozásaiból, vagy a nagy importőr országok keresletének erősen konjunktúrafüggő változásaiból, de az árfolyamok alakulása is nagymértékben befolyásolja a piaci folyamatokat. Tehát **viszonylag szűk és kevésbé kiszámítható piacokról** van szó; a piaci folyamatok ismerete és előrejelzése ezért igen fontos. Ráadásul e termékek esetében a nemzetközi kutató intézetek nem készítenek prognózisokat. Munkánk célja ezért, hogy megvizsgáljuk ezen állattenyésztési ágazatok **kül- és belpiaci helyzetét**, és körvonalazzuk **kilátásaikat és esélyeiket**.

Fontos hangsúlyozni, hogy ezen ágazatok termelési és piaci helyzetét befolyásolja a **hazai piac mérete és fejlettsége**. Amennyiben az elkövetkező években élénkül a hazai piac és növekszik a belső fogyasztás, ezen ágazatok – jelenleg rendkívül gyorsan változó – pozíciója is javulhat.

1. Az EU pulykaágazatának versenyképességét alapvetően befolyásolja, hogy az EU **növényi fehérjéből** importra szorul, ami a termelés költségeit növeli. A nagy szójatermelők (USA, Brazília) számára gazdaságosabb a megtermelt szóját a baromfiágazatban felhasználni, és a magasabb hozzáadott értékű húst exportálni, mint a szóját takarmánnyként az EU-ba szállítani. Az EU pulykaágazatának fehérjeigényét a belső erőforrások fejlesztése (repce, borsó, napraforgó, csillagfűrt) révén lenne gazdaságos előteremteni. Az **EU pulykahús-termelése** az előrejelzések szerint kismértékben csökken az elkövetkező években. Az EU és az USA pulykahús-fogyasztása hosszútávon nem emelkedik számottevően. **Brazília** termelését – a növekvő belföldi fogyasztás, valamint az EU importigénye miatt – várhatóan a jövőben is növekedés jellemzi. A régi EU tagországok termelésének csökkenését előreláthatóan ellensúlyozza az **új tagországok** termelésének bővülése.
2. A **hazai 7 kg/fő pulykahús-fogyasztás** közösségi viszonylatban is magas, számottevő növekedése nem valószínű. A madárinfluenzával kapcsolatos fejlemények miatt a közösségi megrendelések 2006 elején csökkentek, a madárinfluenza hatását egyelőre nem

lehet megjósolni. Az EU-15 magas importigénye miatt középtávon **kedvező a magyar pulykahús piaci pozíciója**, mivel a régi tagállamokban a fogyasztás növekedésének üteme még mindig nagyobb, mint a termelésé. A hazai pulykaágazat **feldolgozási fázisában** az üzemek megfelelnek az EU élelmiszerhigiéniai követelményeinek. Az **alpanyag-termelésben** már nem ilyen kedvezőek a feltételek: a termelők csupán 40%-ának termelési technológiája alkalmas versenyképes termék előállítására.

3. Az EU tagállamai közül a **legjelentősebb kacsahús-exportőr Magyarország**. A magyar kacsatermékek döntő része – jelenleg és várhatóan a jövőben is – a német és az osztrák piacon talál vevőre. A kacsamáj piacán a környező országok közül meg kell említeni **Bulgáriát**, amely az utóbbi években növelte fagyasztott kacsamáj-kivitelét a francia piacra. Így a kacsamáj esetében piaci pozícióink nem olyan erősek, mint a libamájnál.
4. A hazai pecsenyekacsa-termelést 4-5 integrátor szervezi, vagyis a **magyarországi kacsáágazat termelési szerkezete koncentrálnak** tekinthető. A kacsatelepek több mint fele megfelel az EU állatjóléti előírásainak és a 10 ezer feletti kacsáállománnyal rendelkező gazdaságok férőhelyei mintegy 60%-ban tesznek eleget a követelményeknek. A **hazai kacsahús-fogyasztás** mindössze évi 2 kg/fő. Marketing eszközökkel a pecsenyekacsa-fogyasztás növelésének van reális esélye a jövőben, mivel a kacsahús fagyasztói ára lényegesen alacsonyabb, mint a libahúsé.
5. **Magyarország ma a világ első számú lúdhús- és libamáj-exportőre**. Az EU-15 tagállamai közül legfontosabb piacaink Franciaország és Németország. Franciaországban a libamáj, a német piacon a libahús a legkeresettebb magyar termék. A német piacon legjelentősebb versenytársa a hazai libahúsnak a lengyel zabos liba. A liba- és kacsatermékek világpiacán Kína jövője egyelőre bizonytalan, ám az elmúlt évben jelentős fejlesztések indultak mind a liba-, mind a kacsáágazatban. **Kínai-magyar vegyes vállalat** alakult 2005 nyarán, amely vállalkozás a tervek szerint 2010-re 20 millió libát és 40 millió kacsát állít elő. Jelenleg még nehéz megbecsülni, hogy milyen hatása lesz a kínai-magyar vegyes vállalatnak a piacra, mivel a társaság várhatóan elsősorban az **orosz és a kínai piacra szállít**.
6. A **libamáj** esetében jelenleg még **nincs komoly versenytársa hazánknak az EU piacán**. A magyar libamáj-termelés jövőjét elsősorban az állatjóléti előírások szigorodása határozza meg. Az **állatjóléti követelmények** a hazai kacs- és lúdtartás kilátásaira árnyékot vetnek. Míg a kíméletes technológiát alkalmazó töméses hízalást feltehetően el lehet fogadtatni, a tolltépést illetően nehezebb a helyzetünk, mivel annak gyakorlata a régi tagállamokban nem terjedt el. Ágazati szakértők szerint a hazai libamáj-export még növelhető, a nyugat-európai víziszárnyas-tartók jelentős része ugyanis – a gyorsabb megtérülés és nagyobb haszon érdekében – kacsatenyésztésre állt át. Konkurenciát jelentenek viszont a **bolgár és kínai cégek**, amelyek a hazainál olcsóbb termékeket kínálnak. Ezekben az országokban azonban a minőség még nem éri el a magyar libamáj-jét.
7. Az Európai Bizottság előrejelzése szerint az **EU-25** juhhústermelése, -fogyasztása és -kereskedelme terén 2011-ig nem várható jelentős, meghatározó változás. A **fogyasztás alacsony növekedése** mellett valószínűleg az import is emelkedik, de csak minimálisan. **Anyajuhállományunk** még az EU-csatlakozás előtt, a kedvező piaci kilátásoknak, valamint az uniós közvetlen támogatásokkal kapcsolatos várakozásoknak köszönhetően fejlődött a Koppenhágai Megállapodásban rögzített **kvótát** közelítő szintre. Az SPS

- bevezetése, az anyajuhprémium és kiegészítő támogatásai termeléstől történő részleges leválasztása miatt azonban az anyajuhlétszám várhatóan **továbbra sem haladja meg az 1,1 milliót**.
8. Az **összevont területalapú támogatás** bevezetésével, a termeléstől függetlenített támogatások nemzeti tartalék terhére történő üzemsoros „visszaosztásával” a juhtartás a marhahizlalás mellett az egyik legjövödelmezőbb állattenyésztési ágazattá válhatna Magyarországon közép- és hosszútávon. Megjegyzendő azonban, hogy a szántó- és gyepterülettel egyáltalán nem rendelkező juhtartók támogatottsága számottevően romlik. Emellett lényeges kiemelni, hogy mivel a juhászok által használt, az összevont területalapú támogatásra jogosult szántó- és gyepterületek több mint fele bérlemény, a **földbérleti díjak** alakulása a jövödelmezőséget alapjaiban meghatározó tényező marad.
 9. A piaci lehetőségeink területén drasztikus változások nem várhatóak. **Célpiaacaink nem változnak** a közel jövőben, a termelési struktúránk, és mára kiépült piaci kapcsolatok egyértelműen a kelet-mediterrán térséghez kötik a magyar termékeket. Exportpozícióinkat javíthatnánk, ha jobban alkalmazkodnánk a **szезonális igényekhez**, így a bányanyeladások nemcsak húsvétra korlátozódnának, hanem áthúzódnának az esztendő második felére is. Az ágazat életképességének megőrzéséhez elengedhetetlen a **szakosodott feldolgozóipari struktúra** kialakítása. A jövödelmezőséget javítaná a szabadtartásos, legelőkertes technológia elterjedése, amihez a vagyonsbiztonság megszilárdítása szükséges.
 10. Európa és hazánk nyúltenyésztése és fejlesztése szempontjából meghatározó a **kínai**, valamint az **argentín termelés** alakulása, ahol a jövőben a kibocsátás további növekedése várható. A tengerentúli export mellett oda kell figyelni a velünk együtt csatlakozott országok, elsősorban **Csehország** és Szlovákia, Európa nyulpiacán betöltött, egyre jelentősebb szerepére is, ugyanis célpiaacaink megegyeznek.
 11. A hazai nyúltenyésztés viszonylag kedvező helyzete megmaradhat az elkövetkező években is. **Az ágazat nemzeti szinten** a WTO által megállapított zöld dobozos támogatások keretein belül **támogatható**. Kedvező tendencia, hogy a jelentősebb nyúlhústermelő és egyben fogyasztó országokban a termelés várhatóan tovább csökken, miközben a fogyasztásban érdemi csökkenés nem valószínűsíthető. A **magyarországi fogyasztás** előreláthatóan középtávon növekszik. A **magyüzemi nyúltenyésztés** jövödelmezősége kedvezően alakult az elmúlt évek folyamán, az ágazat nyeresége – kiegészítve a különböző nemzeti támogatásokkal – megfelelő fejlesztéseket tett lehetővé mind a termelés, mind a feldolgozás és értékesítés terén. Ez a fejlődés megteremtette a hatékony, koncentrált, intenzív tartáson alapuló termelés alapjait, ami a kedvező piaci tendenciákkal együtt a hazai magyüzemi termelés növekedését vetíti előre. Ezzel szemben a **háztáji nyúl tartásban** a termelés további csökkenésére kell számítani. Jövője e termelőknek csak akkor lesz, ha valamilyen termelési szervezethez társulnak, fajtaváltást hajtanak végre és így megfelelő és egységes minőséget képesek előállítani.
 12. A hazai nyúlágazat versenyképességének javítása érdekében a következő feladatokat tartjuk a legfontosabbnak: a hazai **nyúlhúsfogyasztás** ösztönzése, a **belföldi forgalmazás feltételeinek** megteremtése; az **eredetigazolási és termék-nyomonkövethetőségi rendszerek** kiegészítése a termékpálya valamennyi szereplője számára.

Irodalomjegyzék

1. Agrár Európa [2004]: 'Hírek a régi tagországokból', *Agrár Európa*. AE Agrár Európa Tanácsadó Kft., 2004. december. p 27.
2. Balogh L.- Mosonyi G. [1975]: 'A kacsa tenyésztése, fajtái', 16-38 p. In: Balogh L. (ed): *Halastavi pecsenyekacsa*. Budapest: Mezőgazdasági Könyvkiadó. 210 pp.
3. Birkás E. [2004]: *Magyarország piacvezető-pozíciója megőrzésének lehetőségei és feltételei a világ libamáj piacán*. Doktori Értekezés. Nyugat-Magyarországi Egyetem. Mezőgazdaság- és Élelmiszertudományi Kar. Mosonmagyóvár.
4. Bleyer, F - Szendrő, Zs [2000]: 'A nyúltenyésztés helyzete Magyarországon', *Nyúltenyésztési Tudományos Nap 11. Pannon Agrártudományi Egyetem*. Kaposvár., 3-12. p.
5. Bogenfürst F. [2004]: *A víziszárnyas ágazat nemzetközi helyzete, a baromfihús-vertikum jövője az Európai Unió csatlakozást követően*. Budapest: Integrációs és Fejlesztéspolitikai Munkacsoport. Ágazati tanulmányok.
6. http://www.nfh.gov.hu/doc/doku/IFM_tanulmanyok/IFM%202004/Bogenfurst.pdf
7. Hajduk P. – Sáfár L. [2005]: *Magyar Juhtenyésztő Szövetség 10. időszaki tájékoztató*. Budapest: Magyar Juhtenyésztők és Juhtenyésztő Szervezetek Szövetsége.
8. Horn P. ed. [2000]: 'Baromfi, haszongalamb', In: *Állattenyésztés 2*. Budapest: Mezőgazda Kft.
9. Jávor A. [2005]: 'Beszámoló az elnökség és az ügyvezetés 2004-es munkájáról', *Magyar Juhászat* 2005/5.
10. Jávor A. [2005]: 'Kereskedelem fehéren-feketén 2004', *Kistermelők Lapja*, 2005/1.
11. Kling, J [2004]: 'A magyarországi nyúlágazat helyzete, az EU csatlakozás várható hatásai és új kihívásai', *16. Nyúltenyésztési Tudományos Nap*. Kaposvár, 2004.
12. Kozák J.- Szabó J. [1996]: *Baromfitartás a kisüzemben*. Gazdálkodási alapismeretek. Gödöllő: GATE Mezőgazdasági Szaktanácsadási és Kutatásszervezési Intézet.
13. Kozák J. [1999]: *Magyarország baromfigazdasága és szabályozó-rendszerének EU-konformitása*. Budapest: AGROINFORM Kiadó. 49-50 pp.
14. Kozák J. [1998]: 'A víziszárnyas szektor szerepe Magyarországon', Gödöllő: *GATE Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar*, Tudományos Közlemények, 4. „VISION-2000.” Gödöllő, 1998. június 3., 221-242.p.
15. Kukovics S. [2005]: 'Az EU juh- és kecskehús ágazata a COPA/COGECA értékelésében', *Magyar Juhászat* 2005/2.
16. Kukovics S. [2005]: 'Juh- és kecskehús ágazati előrejelzés', *Magyar Juhászat* 2005/2.
17. Magyar Juhtenyésztők és Juhtenyésztő Szervezetek Szövetsége [2005]: *Felmérés 2005*.
18. Nyárs L. – Papp G. – Vőneki É. [2004]: *A főbb hazai állattenyésztési ágazatok kilátásai az Európai Unióba*. Agrárgazdasági Tanulmányok, 2004/4. Budapest: Agrárgazdasági Kutató Intézet.

19. Perjési L. [2005]: *Árak és költségek a nyúlágazatban* (kézirat). Budapest: Nyúl Termék Tanács
20. Pingel H. [2004]: 'Duck and geese production around the world', *World Poultry*, 20 (8) 26-28 pp.
21. Popp J. – Potori N. – Udovecz G. [2004]: *A közös agrárpolitika alkalmazása Magyarországon*. Agrárgazdasági Tanulmányok. 2004/5. Budapest: Agrárgazdasági Kutató Intézet.
22. Popp J. – Potori N. ed. [2005]: *Nemzetközi agrárpiaci kilátások*. Budapest: Agrárgazdasági Kutató Intézet.
23. Potori N. – Udovecz G. et al. [2004]: *Az EU-csatlakozás várható hatásai a magyar mezőgazdaságban 2006-ig*. Agrárgazdasági Tanulmányok. 2004/7. Budapest: Agrárgazdasági Kutató Intézet.
24. Sáfár L. – Hajduk P. – Ács Zs. – Nagy B. [2005]: *Magyarország juhászatainak statisztikai jellemzői a tenyésztés- és állománynyilvántartás 2005. évi adatai alapján*. Budapest: Magyar Juhtenyésztők és Juhtenyésztő Szervezetek Szövetsége.
25. Sauveur B.- Carville H. [1991]: 'Le canard Barbarie', Paris. *Institut National de la Recherche Agronomique*. 181 p.
26. Stummer I. [2006]: *Élőállat és Hús, Piaci jelentés*. 2006/3., Budapest: Agrárgazdasági Kutató Intézet.
27. Stummer I. [2005]: *Élőállat és Hús, Piaci jelentés*. 2005/40., Budapest: Agrárgazdasági Kutató Intézet.
28. Zoltán P. [2001]: 'A világ baromfiiparának várható fejlődése a következő években', Budapest: *Baromfi ágazat*, 2004/3 4-11 pp.
29. http://europa.eu.int/comm/agriculture/index_en.htm
30. www.ksh.hu
31. www.majusz.hu
32. www.fao.org
33. www.nyultermek.hu
34. www.mvh.gov.hu
35. www.ofival.fr
36. www.zmp.de
37. www.eurostat.int.eu
38. www.jomagyarbaromfi.hu
39. www.ers.usda.gov
40. www.cifog.fr

MELLÉKLETEK

1. melléklet

A világ pulykaállománya (2000-2005)

Me.: ezer egyed

Megnevezés	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Világ	265 515	274 680	271 513	271 398	278 774	279 746
EU-25	106 457	106 508	104 119	100 800	101 737	101 558
USA	86 000	85 200	86 500	86 500	88 000	88 000
Chile	19 300	20 300	20 800	21 800	25 700	26 500
Brazília	10 500	12 600	13 400	14 800	16 200	16 200
Kanada	5 400	6 470	5 900	5 600	5 520	5 600
Izrael	4 785	5 000	5 000	4 800	5 000	5 000
Mexikó	3 000	5 850	4 928	4 806	4 806	4 806
Tunézia	4 258	4 776	4 370	4 400	4 400	4 400
Törökország	3 763	3 682	3 254	3 092	3 994	3 902
Oroszország	2 000	3 800	3 000	2 500	2 500	2 500
Románia	850	860	860	860	900	1 000
Egyéb országok	19 202	19 634	19 382	21 440	20 017	20 280

Forrás: FAO, 2005

2. melléklet

A világ kacsáállománya (2000-2005)

Me.: ezer egyed

Megnevezés	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Világ	927 973	965 229	1 038 657	1 003 433	1 033 412	1 046 463
EU-25	38 423	39 111	40 448	39 431	39 137	39 459
Kína	611 899	635 874	686 354	660 354	710 361	725 018
Vietnam	58 800	65 430	69 900	69 000	59 000	50 000
India	32 500	32 600	32 800	32 900	33 000	33 000
Indonézia	28 076	32 068	46 000	33 863	32 572	34 275
Ukrajna	20 000	16 000	20 800	21 500	20 000	22 000
Thaiföld	27 884	28 448	25 034	23 800	15 649	17 000
Malaysia	15 000	15 000	15 000	16 000	16 000	16 000
Fülöp-szigetek	10 000	10 000	9 911	9 807	10 211	10 439
Dél-Korea	5 134	6 716	7 284	9 017	8 266	9 000
Mexikó	8 000	8 100	8 100	8 100	8 100	8 100
USA	6 600	7 900	6 650	6 700	6 900	6 900
Románia	4 000	4 000	4 000	4 000	4 000	4 000
Madagaszkár	3 900	3 800	3 800	3 800	3 800	3 800
Egyéb országok	57 757	60 182	62 576	65 161	66 416	67 472

Forrás: FAO, 2005

3. melléklet

A világ lúdállománya (2000-2005)

Me.: ezer egyed

Megnevezés	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Világ	234 497	239 987	267 490	259 175	295 123	301 969
EU-25	4 175	4 260	4 882	4 864	7 815	7 293
Kína	203 006	207 821	235 119	227 772	260 878	267 819
Egyiptom	9 100	9 100	9 100	9 100	9 100	9 100
Románia	4 000	4 000	4 000	4 000	4 000	4 000
Oroszország	3 400	4 200	4 000	2 950	2 800	2 750
Madagaszkár	3 100	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000
Izrael	1 200	1 200	1 000	1 000	1 000	1 400
Törökország	1 671	1 497	1 398	1 400	1 400	1 400
Egyéb országok	4 845	4 909	4 991	5 089	5 130	5 207

Forrás: FAO, 2005

4. melléklet

Hízottmáj-mérleg Franciaországban (2000-2005)

Me.: tonna

Megnevezés	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Termelés	15 185	15 848	16 981	16 457	17 115	17 800
Export	2 765,2	2 539,7	2 937,2	3 240,7	3 742,0	4 020,6
Hízott máj fagyasztva	929,4	1 052,5	1 197,5	1 294,3	1 448,6	1 488,0
Hízott máj hűtve	180,7	278,9	334,2	419,6	692,1	732,5
Hízott máj tartósítva	1 655,1	1 208,3	1 405,5	1 526,8	1 601,3	1 800,0
Import	2 254,2	2 508,3	2 341,2	2 563,1	2 991,8	3 486,5
Hízott máj fagyasztva	1 490,9	1 469,5	1 244,6	1 400,3	1 772,4	1 543,2
Hízott máj hűtve	725,7	1 014,0	1 067,2	1 138,4	1 211,7	1 936,5
Hízott máj tartósítva	37,6	24,8	29,4	24,4	7,4	6,8
Fogyasztás	14 674,0	15 816,6	16 385,0	15 779,4	16 364,8	17 265,9
Önellátottsági szint, %	103,5	100,2	103,6	104,3	104,6	103,1

Forrás: SCEES, OFIVAL

A világ juhállománya (2000-2005)

Me.: millió egyed

Megnevezés	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Világ	1 053,644	1 033,479	1 030,800	1 040,577	1 061,893	1 081,099
Kína	131,095	133,160	135,893	143,793	157,330	170,882
EU-25	113,992	106,407	104,477	103,341	102,323	101,395
Ausztrália	118,552	110,900	106,166	101,000	104,000	106,000
India	59,600	60,400	61,100	61,789	62,500	62,500
Irán	53,900	53,900	53,900	53,900	54,000	54,000
Szudán	46,095	47,043	48,136	48,000	48,000	48,000
Új-Zéland	42,260	40,010	39,572	39,552	39,255	40,000
Dél-Afrika	28,551	28,800	26,000	25,820	25,360	25,316
Törökország	30,256	28,492	26,972	25,174	25,431	25,201
Oroszország	12,603	12,561	13,035	13,728	14,669	15,494
Brazília	14,785	14,639	14,287	14,557	14,182	14,182
Argentína	13,561	13,500	12,400	12,450	12,450	12,450
Egyéb országok	388,394	383,667	388,862	397,473	402,393	405,679

Forrás: FAO, 2005

6. melléklet

Támogatásra jogosult anyajuhok száma 2005-ben a kiadott igazolások alapján

Sor-rend	Megye	Anyajuh támogatáshoz kiadott igazolás	Anyajuh-létszám	% tám/össz	Tenyészetek száma
1	Hajdú-Bihar	228 476	229 844	99,40	1 493
2	Bács-Kiskun	195 675	202 641	96,56	1 039
3	Szabolcs-Szatmár-Bereg	190 817	192 484	99,13	590
4	Pest	64 371	66 359	97,00	114
5	Borsod-Abaúj-Zemplén	63 734	67 682	94,17	349
6	Jász-Nagykun-Szolnok	51 250	53 479	95,83	49
7	Fejér	51 054	51 556	99,03	153
8	Veszprém	46 293	46 692	99,15	146
9	Tolna	43 773	43 954	99,59	246
10	Békés	42 792	44 161	96,90	484
11	Csongrád	35 868	39 253	91,38	390
12	Somogy	29 751	30 414	97,82	871
13	Baranya	28 807	30 336	94,96	134
14	Heves	18 200	18 407	98,88	123
15	Nógrád	16 724	16 945	98,70	254
16	Komárom-Esztergom	11352	11 715	96,90	118
17	Zala	8 982	9 032	99,45	46
18	Győr-Sopron-Moson	5 543	5 890	94,11	57
19	Vas	2 974	2 975	99,97	13
	Összesen	1 136 436	1 163 819	97,65	6 669

Forrás: MJSZ

7. melléklet

Magyarországi nyúltenyésztő szervezetek, illetve a 2003-ban beállított és értékesített növendék tenyésznnyulak száma és megoszlása

Tenyésztőszervezet neve	Fajta, hibrid	Tenyésznövendék nyúl, darab	Megoszlás, %
Kaposvári Egyetem	Pannon fehér	43 515	44,13
Bácska Rt.	Hy-plus Medium	18 026	18,29
Leporex Kft.	Hycole	13 751	13,95
Sándor Ferenc	ZIKA	9 208	9,34
Juráskó Kft.	Debreceni fehér	8 948	9,08
Olivia Kft.	Hy-plus 19 capitale	4 350	4,41
Anifarm Kft. (ideiglenes)	HILA	778	0,79
Összes		98 576	100,00

Forrás: Kling J. [2004]

